ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΝΔΟΛΟΣ

Όταν θα δεις τη θάλασσα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

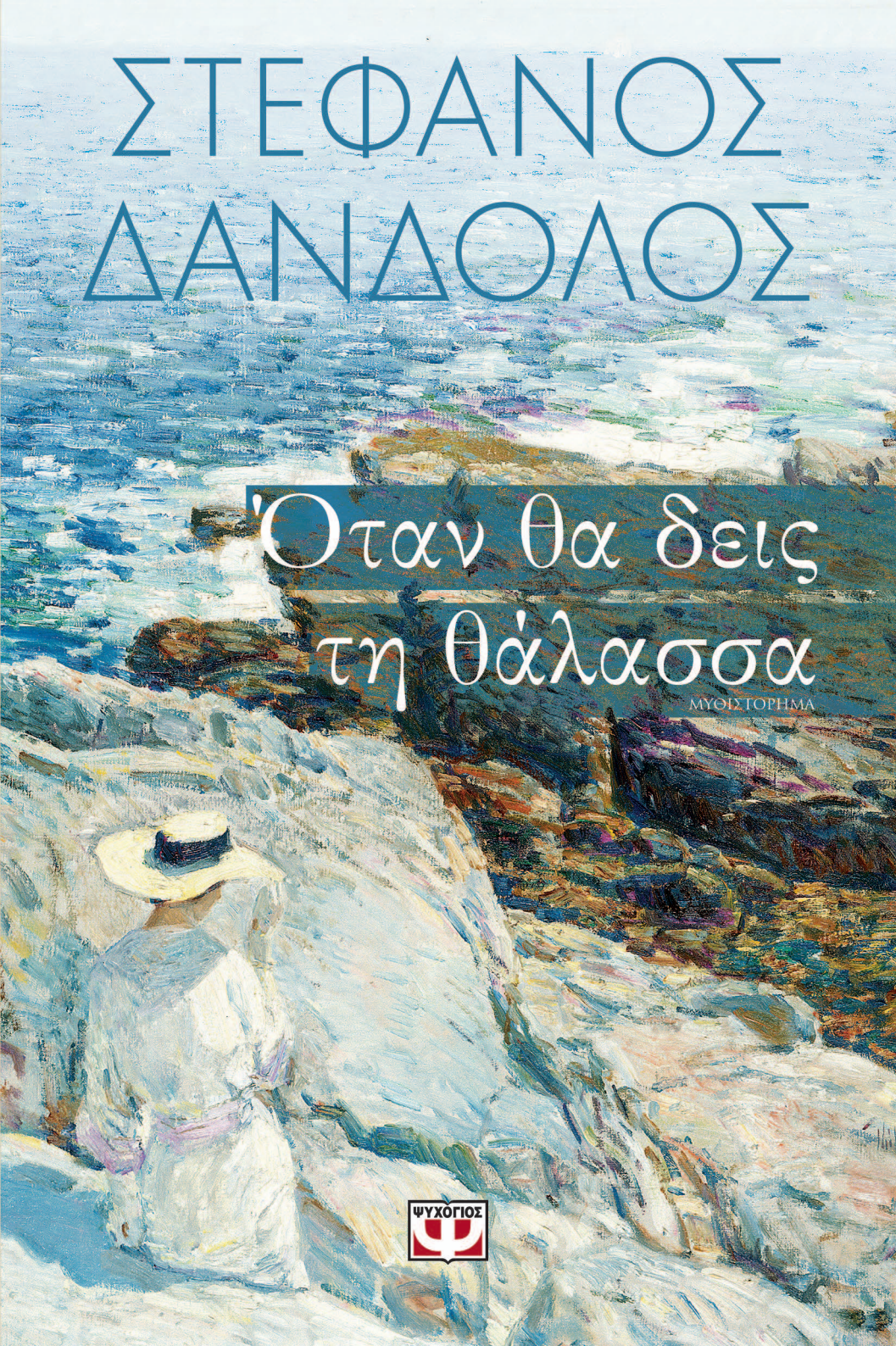

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Όταν θα δεις τη θάλασσα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Στέφανος Δάνδολος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Childe Hassam, λεπτομέρεια
από τον πίνακα *The South Ledges, Appledore* (1913),
Smithsonian American Art Museum, Gift of John Gellatly
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου, Ραλλού Ρουχωτά

© Στέφανος Δάνδολος, 2016
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: SCALA, Florence
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2016, 6.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1793-6
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1794-3

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psichogios.gr
www.psichogios.gr • **http://blog.psichogios.gr**

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psichogios.gr
www.psichogios.gr • **http://blog.psichogios.gr**

ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΔΑΝΔΟΛΟΣ

Όταν θα δεις τη θάλασσα

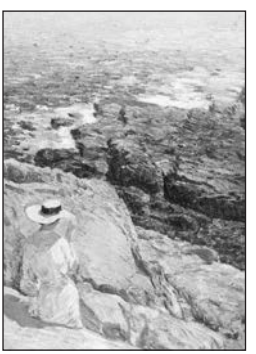

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Υπνοβάτες του Σεπτέμβρη, μυθιστόρημα, 1996,
Εκδόσεις Δελφίνι

Ο Περίγελος των Αγίων, μυθιστόρημα, 1997,
Εκδόσεις Δελφίνι

Αγάπη σε Δυο Σταγόνες Όνειρο, νουβέλες και διηγήματα, 1999,
Εκδόσεις Πατάκη

Και Φόρεσαν Χειροπέδες στα Πουλιά, μυθιστόρημα, 2000,
Εκδόσεις Πατάκη

Νάρκισσοι και Κανίβαλοι, μυθιστόρημα, 2002,
Εκδόσεις Καστανιώτη

Νέρων – Εγώ, ένας θεός, μυθιστόρημα, 2004,
Εκδόσεις Καστανιώτη

Το Αγόρι στην Αποβάθρα, μυθιστόρημα, 2007,
Εκδόσεις Καστανιώτη

Ο Τελευταίος Κύκνος, μυθιστόρημα, 2009,
Εκδόσεις Καστανιώτη

Η Χορεύτρια του Διαβόλου, μυθιστόρημα, 2013,
Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Για την Κάλλι και τον Πάνο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

I

Οι ράγες της μοίρας

Στον κενό αέρα προς εσένα
στρέφονται τα απλωμένα χέρια μου.
Όμως μια θάλασσα λυσσομανάει ανάμεσά μας…

ΜΑΘΙΟΥ ΑΡΝΟΛΝΤ
[1853]

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Ιούνιος 1919

Χρόνια τώρα ξέρει πως ο άντρας που ερωτεύτηκε δε θα έρθει ποτέ. Μα στέκεται στην άκρη της πλαγιάς και κοιτάζει πέρα μακριά σαν να περιμένει κάτι.

Τα πόδια της ακουμπούν τη γραμμή του τρένου, το ατσάλι που ζεματάει από την κάψα. Δεν ατενίζει ούτε το δάσος της κορυφογραμμής πιο ψηλά, ούτε τα γαλάζια νερά από κάτω της, που απλώνονται σαν μεταξένιο χαλί κατά μήκος των βουνών. Τα μάτια της είναι καρφωμένα στον ορίζοντα της σιδηροδρομικής γραμμής.

Για ώρα μένει ακίνητη, σαν σκιάχτρο που φύτρωσε ανάμεσα στα θυμάρια και στους θάμνους με τις αγκαθωτές άκρες. Τα πουλιά δεν τη φοβούνται. Την έχουν δει πολλές φορές να αγναντεύει τις ράγες που χάνονται στο βάθος.

Δεν ελπίζει σε τρένα που θα τον κλέψουν από τη ζωή του και θα τον φέρουν κοντά της. Αλλά όσο όμορφη κι αν είναι, όταν στέκεται στη γραμμή γίνεται σαν κι εκείνες τις απόκοσμες φιγούρες που συναντάει κανείς στους έρημους δρόμους. Δείχνει σαν να περιμένει κάτι που θα τη σώσει από τη μοναξιά της.

Μόλις νιώθει τα γυμνά μπράτσα της να τσουρουφλίζονται από τον ήλιο, φοράει το ψάθινο καπελάκι της και παίρνει τον δρόμο της επιστροφής. Κατηφορίζει το χορταριασμένο μονοπάτι προς τη θάλασσα, σκαρφαλώνει στο χαμηλό τοιχάκι του κτήματος και τρυπώνει στο περιβόλι που έφτιαξε με τα ίδια της τα χέρια, τότε που γύρισε από τον πόλεμο.

Προσπερνάει την είσοδο του μεγάλου σπιτιού που ορθώνεται μπροστά στον κόλπο, στρίβει αριστερά κάτω από το γέρικο κυπαρίσσι του κήπου και παίρνει το δρομάκι με τις τριανταφυλ-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

λιές της, στο τέρμα του οποίου προβάλλει η πόρτα της φρεσκοασβεστωμένης αγροικίας. Το κτίσμα ήταν κάποτε στάβλος. Τώρα είναι το αυτοσχέδιο ιατρείο του παραθαλάσσιου χωριού.

Μπαίνει, ανοίγει διάπλατα τα παντζούρια κι η κάμαρα πλημμυρίζει από το χρυσογάλανο φως της ακρογιαλιάς. Εκείνος είναι ξύπνιος στο κρεβάτι. Τα μάτια του τσούζουν στη λάμψη του ήλιου, αλλά δεν τη χάνουν στιγμή, την ακολουθούν παντού.

Είναι η τέταρτη μέρα που τον περιποιείται. Κάθε πρωί ελέγχει τα τραύματά του, αρχίζοντας από τα μπανταρισμένα κοκαλιάρικα πόδια· το κάταγμα στον αστράγαλο, τις εκδορές στα γόνατα. Εξετάζει τα ράμματα που του έχει κάνει, τον πληγωμένο θώρακα, τις ουλές που άφησαν τα αγκάθια στα χέρια του. Βρέχει ένα πανί και, κρατώντας το πάνω στο μελανιασμένο του πρόσωπο, το στύβει απαλά.

«Πώς είστε σήμερα; Κοιμηθήκατε καλά;» τον ρωτάει.

Εκείνος γνέφει καταφατικά με ένα ανεπαίσθητο κούνημα του κεφαλιού. Ο τρόπος που την κοιτάζει της προκαλεί μια παράξενη ταραχή που δεν μπορεί να την εξηγήσει στον εαυτό της.

«Όλα θα πάνε καλά», του λέει. «Μη φοβάστε καθόλου».

Αδειάζει το δοχείο νυκτός, το ξεπλένει καλά κι έπειτα βγάζει από την τσάντα της δυο τσαμπιά σταφύλι. Καθώς τον παρατηρεί να μασάει αργά αργά την κάθε ρώγα, διαισθάνεται πως η γεύση ανακουφίζει τον πόνο του. Ο άντρας γλείφει τα σκασμένα του χείλη στραγγίζοντας και την τελευταία σταγόνα του φρούτου.

Όταν εκείνη φεύγει, αυτός στρέφει το βλέμμα του στη θάλασσα έξω από το παράθυρο.

Θα ξαναγυρίσει με το μεσημεριανό του, λίγα όσπρια ή μια φέτα ψάρι. Πριν φορέσει το καπέλο της, κοντοστέκεται στο κατώφλι του ιατρείου και τον ακούει να βυθίζεται πάλι στα παραμιλητά του.

Κάτω από το ψηλό αρμυρίκι που το ραντίζει η ακροθαλασσιά βγάζει το σημειωματάριό της, κάθεται οκλαδόν στο χώμα και γράφει: *Πρέπει να πονάει πολύ. Το κορμί του είναι διαλυμένο. Η διάσειση δεν έχει υποχωρήσει, με δυσκολία ανοιγοκλείνει τα βλέ-*

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

φαρα. Κάποιες πληγές είχαν ανοίξει, άλλαξα τους επιδέσμους. Αποκρίνεται ελάχιστα, κι όταν το κάνει, μιλάει με σβησμένη φωνή. Τις περισσότερες φορές εξακολουθεί να λέει πράγματα που δεν καταλαβαίνω.

Κατόπιν σημειώνει την ημερομηνία: *8 Ιουνίου 1919.*

Κάνει να σηκωθεί, μα αλλάζει γνώμη, ξανανοίγει το τετράδιό της και προσθέτει την ίδια ακριβώς φράση που έχει γράψει και στις προηγούμενες σελίδες: *Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος;*

Θα πρέπει να ’χει πατήσει τα εξήντα. Και σίγουρα δεν είναι Έλληνας. Αυτά είναι τα μόνα που μπορεί να πει με βεβαιότητα για τον άντρα που ξέβρασε η μοίρα σ’ εκείνη την άκρη του κόσμου.

Τον είχαν βρει λιπόθυμο κοντά στις ράγες ο καφετζής και ο γιος του, που είχαν ανεβεί στην πλαγιά να μαζέψουν χόρτα. Κειτόταν αιμόφυρτος στο ύψος της εμπασιάς του χωριού μέσα σε μια ζούγκλα από τσουκνίδες. Το αγόρι κατέβηκε γρήγορα στην παραλία και φώναξε όσους βρήκε. Μαζεύτηκαν πέντ’ έξι άντρες. Ήρθε κι ο τρελός του χωριού κι άρχισε να σταυροκοπιέται. Στην αρχή νόμισαν ότι ήταν πεθαμένος. Κάποιος έφερε έναν κουβά νερό από τη βρύση του σταθμού και δοκίμασαν να τον συνεφέρουν. Κύλησε ένα δεκάλεπτο αγωνίας μέχρι να αρχίσει να σαλεύει.

«Πρέπει να τον πάμε στη Δωροθέα», είπε ο Δρόσος, δείχνοντας το στενό μονοπάτι που έβγαζε στο καφενείο του, μπροστά από την ξύλινη προβλήτα με τις λιγοστές βάρκες. Ήταν πέντε λεπτά κατηφορικής πορείας μέχρι εκεί. Όταν θα έφταναν στη δημοσιά, έπρεπε να διανύσουν μισό χιλιόμετρο κατά μήκος της ακτής για να φτάσουν στο κτήμα όπου είχε στήσει το ιατρείο του χωριού η Ελληνο-Αγγλίδα νοσοκόμα.

«Και πώς θα τον μεταφέρουμε;» ρώτησε ο παπα-Μάρκος. «Τα κόκαλά του φαίνονται σπασμένα. Κοίτα το πόδι του. Σαν να ’ναι ξένο με το υπόλοιπο σώμα».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Δεν έχουμε άλλη επιλογή, πάτερ», επέμεινε ο καφετζής, βγάζοντας το πουκάμισό του. Αφού έσκισε δύο κομμάτια, έκοψε μερικά καλάμια και τα έδεσε σφιχτά με το ύφασμα στα σημεία των ποδιών όπου φαινόταν να έχει γίνει η ζημιά. Κατόπιν τον σήκωσαν στα χέρια με προσοχή, φτιάχνοντας ένα ανθρώπινο κάθισμα κάτω από το λαβωμένο κορμί του. Τον κουβάλησαν ευλαβικά σαν κάτι γυάλινο που είχε ραγίσει. Το αγόρι τού είχε πιάσει τα πόδια, συγκρατώντας τους πρόχειρους νάρθηκες.

Όταν τον αντίκρισε η Δωροθέα, κόντεψε να βάλει τα κλάματα. Οι εικόνες του πολέμου ήταν ακόμη νωπές στο μυαλό της. Για μια στιγμή άκουσε εκρήξεις, είδε οβίδες να σκάνε, σιδερικά να μπήγονται στα σπλάχνα της γης και των ανθρώπων.

Της τον παρέδωσαν. Ήταν το πρώτο επείγον περιστατικό στη νέα της ζωή. Ένας άντρας που αγκομαχούσε σακατεμένος.

«Έχουν δει πολλά τα μάτια μου», της είπε ο Δρόσος, που συχνά αγόρευε στο καφενείο του για τους θρύλους της περιοχής. «Τούτος εδώ, όμως, μοιάζει σαν να ’πεσε απ’ τον ουρανό».

«Κάτι τέτοιο έγινε», του αποκρίθηκε εκείνη. «Πρέπει να γλίστρησε στις πέτρες και να κατρακύλησε κάμποσα μέτρα. Ίσως και να προσπάθησε να συρθεί μέχρι τις γραμμές. Θεέ μου, έχει τα χάλια του».

Έπιασε αμέσως δουλειά.

Δεν πάνε ούτε επτά μήνες που έχει γυρίσει από την κόλαση και ο παλιός στάβλος στην άκρη του κτήματος είναι πλήρως μεταμορφωμένος. Δε θα τα είχε καταφέρει χωρίς τη βοήθεια του Άλκη. Εκείνος ήταν που κάρφωσε τα δοκάρια και σήκωσε ξύλινους τοίχους ώστε ο χώρος να χωριστεί σε τρία δωμάτια. Της έφτιαξε ράφια, ντουλάπια, έναν μικρό νιπτήρα.

Όλο τον χειμώνα έβλεπε τον Άλκη να μαστορεύει σιωπηλός. Μοναδική υπόκρουση ο παφλασμός των κυμάτων. Στο τέλος της κάθε ημέρας καμάρωναν ο ένας τη δουλειά του άλλου. Εκείνη ατένιζε τα ξυλουργικά θαύματά του και αισθανόταν πως ήταν ο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

αιώνιος προστάτης της. Αυτός κοιτούσε τα ανθοστόλιστα κλαδιά και τις κληματαριές που είχε ζωγραφίσει με το πινέλο της στους τοίχους και στο ταβάνι, και πάσχιζε να μη βουρκώσει. Ποτέ δεν είχε χωρέσει άλλη γυναίκα στην καρδιά του. Την αγαπούσε από τότε που ήταν παιδιά.

Στη μικρή αγροικία η Δωροθέα είχε δημιουργήσει ένα πραγματικό οπλοστάσιο από λαβίδες, νυστέρια, γάζες, καθετήρες, λεπίδες και ψαλίδια. Είχε φροντίσει να υπάρχουν μορφίνη, ιώδιο, παραφίνη, αιθέρας. Κάποια τα έφερε από την Αθήνα, άλλα τα βούτηξε φεύγοντας από το αυτοσχέδιο νοσοκομείο του Ερυθρού Σταυρού στην αιματοβαμμένη πεδιάδα. Είδε κι άλλες νοσοκόμες να κλέβουν από τους πάγκους όταν ο πόλεμος τελείωσε και οι στρατιώτες ξέστηναν το κατάλυμα. Κανείς δεν πίστευε ότι ο θάνατος είχε στερέψει. Τη ζωή τη σάρωνε ο ανθρώπινος πόνος. Τα εργαλεία και τα φάρμακα που έκρυψε στο σακίδιό της ήταν οι μόνοι άγιοι που φαίνονταν διατεθειμένοι ν' ακούσουν τις προσευχές της.

Από τα κρύα του Βορρά κατέβηκε σε αυτή την απόμερη παραθαλάσσια λωρίδα γης, μια κορδέλα κρυμμένη στις ακτές της Πελοποννήσου, που από τη μια μεριά σβήνει στα γαλάζια νερά του Κορινθιακού και από την άλλη βυθίζεται στον ίσκιο των βουνών. Πολλά καλοκαίρια της ζωής της, όταν ήταν μικρή, συνδέθηκαν με τούτο τον τόπο. Το κτήμα το αγόρασε ο πατέρας της λίγους μήνες προτού γεννηθεί εκείνη. Τον θυμάται, όταν χτιζόταν το μεγάλο σπίτι, να στέκεται στην κορυφή του λόφου και να κοιτάζει τις πλαγιές της Ρούμελης, στην αντίπερα όχθη του κόλπου. Η Δωροθέα έστεκε σιωπηλή πλάι του, με τις παιδικές φτερούγες της παγωμένες.

Ακόμη και τώρα, όταν τον ανακαλεί καμιά φορά στη μνήμη της, δε νιώθει τίποτα. Ήταν απόμακρος και βλοσυρός. Τον είχε δει να χαρίζει ζεστές χειρονομίες και χαμόγελα σε άλλους ανθρώπους, μα την προσήνειά του την κρατούσε για τους ξένους. Κοντά στην κόρη του και στη γυναίκα του έμοιαζε με φάντασμα. Μέχρι τη στερνή ώρα ήταν ένας σύζυγος γεμάτος σκοτάδι κι

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ένας πατέρας στραγγιγμένος από κάθε ίχνος πατρικής αγάπης.

Η είδηση του θανάτου του την είχε βρει σε μιαν άλλη κόλαση, πριν από επτά χρόνια. Στο Βαλκανικό Μέτωπο. Ήταν ο πρώτος της πόλεμος. Δούλευε νυχθημερόν στα χειρουργεία των προκεχωρημένων τμημάτων ως εθελόντρια αδελφή. Όταν άνοιξε το γράμμα της μητέρας της, δεν αισθάνθηκε την παραμικρή οδύνη.

Πώς γίνεται να πεθάνει κάποιος που δεν υπήρξε ποτέ ζωντανός;

Έκλαιγε για κάθε ετοιμοθάνατο ασθενή που της έφερναν ακρωτηριασμένο ή καμένο. Για τον πατέρα της δεν μπόρεσε να χύσει ούτε ένα δάκρυ.

Ο Άλκης τη βλέπει από την παραλία να κατηφορίζει το μονοπάτι του κτήματος προς το ιατρείο. Ο ιδρώτας αυλακώνει το πρόσωπό του, αλλά στέκει καμαρωτός καβάλα στο ποδήλατο, με την τσάντα του να κρέμεται από τον ώμο. «Τι του έχεις ετοιμάσει;» της φωνάζει.

Η Δωροθέα αφήνει το πιάτο στο μικρό τραπεζάκι έξω από την αγροικία και το σκεπάζει με ένα κατσαρόλι για να μη μαζευτούν μύγες.

«Φασόλια με λίγη φέτα», του λέει ζυγώνοντάς τον. Κοιτάζει το ρολόι της. «Τι έγινε; Τελείωσες νωρίτερα σήμερα;»

«Είναι οι τελευταίες μέρες της σχολικής χρονιάς. Τα παιδιά δεν κρατιούνται. Το μυαλό τους είναι στις βουτιές και στο ψάρεμα».

Ο Άλκης είναι δάσκαλος. Κάθε φορά που πιάνει στο στόμα του τους μαθητές του, φωτίζεται ολόκληρος. Λες και μιλάει για γιους και για κόρες, για δικά του παιδιά.

Κάποια πρωινά η Δωροθέα τον χαζεύει από τη βεράντα να οργώνει με το ποδήλατό του τον παραλιακό δρόμο, μέχρι που χάνεται στον ορίζοντα. Τη γεμίζει ελπίδα τούτη η εικόνα, της φτιάχνει τη μέρα. Υποψιάζεται πως είναι ο πιο τρυφερός δάσκαλος στον κόσμο.

Συχνά σκέφτεται πόσο κρίμα είναι που δεν τον αγάπησε με τον τρόπο που την αγάπησε εκείνος. Και συνεχώς φέρνει στο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

μυαλό της τις ξεδιάντροπες αποδράσεις τους στη Σπηλιά του Φεγγαριού. Όλα θα ήταν διαφορετικά εάν του είχε χαρίσει κάποτε τη ρομαντική ιστορία που στοίχειωνε τα όνειρά του. Δε θα χρειαζόταν σήμερα να κρύβονται. Όμως, η λατρεία που έτρεφε από μικρή στον Άλκη δεν ήταν η θύελλα που θα τη στροβίλιζε στα αστέρια, δεν ήταν πάθος· τουλάχιστον έτσι νόμιζε σε όλη της τη ζωή, με αποτέλεσμα να τον έχει υποβάλει σε αυτό το ατελείωτο μαρτύριο. Η Δωροθέα πίστευε πάντα ότι το πάθος είναι αλλιώς. Πριν από μερικά χρόνια ερωτεύτηκε έναν άντρα που δε θα γινόταν ποτέ δικός της και για χάρη του πήγε σε τρεις πολέμους. Ξέρει τι σημαίνει να μαίνεται η θύελλα μέσα σου.

«Πώς είναι ο τραυματίας σου;» τη ρωτάει ο Άλκης.

«Δεν έχει συνέλθει ακόμη. Θα πρέπει να υποφέρει αρκετά».

«Σου μίλησε καθόλου; Έβγαλες καμιά άκρη τι γύρευε εκεί πάνω;»

Η Δωροθέα γνέφει αρνητικά.

«Περίεργο δεν είναι;» συνεχίζει. «Ένας άνθρωπος τέτοιας ηλικίας να περιπλανιέται σε αυτές τις πλαγιές;»

«Πράγματι, είναι περίεργο».

Κοιτάζει πίσω της, να δει αν τίποτε μύγες πολιορκούν το φαγητό του ασθενή της. «Θα πεινάει, ας πηγαίνω». Έχει γυρίσει να φύγει, αλλά κοντοστέκεται σαν ακούει πάλι τη φωνή του.

«Είχε φεγγαράδα χθες. Σε περίμενα στο μυστικό μας μέρος».

«Θα έχει κι απόψε», του λέει εκείνη με την πλάτη της γυρισμένη.

Αργά το απόγευμα, όταν ο ήλιος τρεμοσβήνει, ανάβει κεριά και τα τοποθετεί γύρω από το κρεβάτι του πληγωμένου άντρα, σαν να θέλει να του χτίσει ένα τείχος προστασίας από τον έξω κόσμο. Ύστερα σκύβει στο προσκέφαλό του και τον ακούει να μιλάει με λόγια ακατάληπτα.

Μάταια προσπαθεί να καταλάβει τα μουρμουρητά του. Οι λέξεις που χρησιμοποιεί είναι άγνωστες στη Δωροθέα. Θα πρέπει να γλίστρησαν από διαλέκτους της ερήμου, υποθέτει, γιατί πού

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

και πού αρθρώνει φράσεις στ' αγγλικά, που της ανοίγουν μια χαραμάδα σε τοπία της αφρικανικής ηπείρου.

«Για χρόνια ακολουθούσα τα καραβάνια των Βεδουίνων», της λέει κάποια στιγμή. «Χάραζα μονοπάτια σε στέπες όπου δεν είχε πατήσει πόδι Ευρωπαίου».

Ίσως είναι Γερμανός, υποψιάζεται η Δωροθέα. Τα αγγλικά του έχουν βαριά προφορά, ενώ πότε πότε του ξεφεύγουν λέξεις γερμανικές που εκείνη δεν ξέρει τι σημαίνουν. Μετά ξαναχάνεται σε κόσμους από άμμο και άνεμο. Σαν να μουρμουρίζει τα παραγγέλματα εκείνων των καραβανιών.

Ύστερα πάλι λέει: «Άφησα την έρημο να με καταπιεί…»

Κάθε φορά που τέτοιες φράσεις ξεπηδούν άναρχα από τον χείμαρρο των αραβικών του, η Δωροθέα αναρωτιέται αν όντως περιγράφουν εμπειρίες βιωμένες. Αμφιβάλλει. Τι δουλειά θα είχε εδώ πέρα ένας άνθρωπος από τόσο μακριά;

Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για εικόνες που εντυπώθηκαν στον λαβύρινθο του μυαλού του από σελίδες μυθιστορημάτων ή από ζωές που ονειρεύτηκε σε ταραγμένους ύπνους. Γιατί υπάρχουν και άλλα που λέει, τα οποία ούτε με την έρημο έχουν σχέση ούτε κάποιο νόημα βγάζουν εντέλει.

Μιλάει για δυο ελάφια που χόρεψαν βαλς στα νερά του Δούναβη.

Για ένα τρένο που κατέστρεψε ανθρώπους.

Για μια χώρα που λεηλατήθηκε εν καιρώ ειρήνης.

Φταίει μάλλον η διάσειση, καταλήγει για άλλη μια φορά η Δωροθέα. Σε λίγο θα τον ξαναρωτήσει ποιο είναι το όνομά του και το μόνο που θα εισπράξει είναι σιωπή.

Όταν η νύχτα έχει πέσει για τα καλά και ο πόνος τον εμποδίζει να ησυχάσει, η Δωροθέα σβήνει τα κεριά και παίρνει το μπλε μπουκαλάκι με το ηρεμιστικό σιρόπι που του δίνει κάθε βράδυ.

Το ίδιο θα κάνει πιο αργά και στη μητέρα της, πέρα στο σπίτι. Χωρίς λάβδανο ούτε εκείνη μπορεί να κοιμηθεί.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Πέθανε ο Εμιλιάνο Ζαπάτα», του διαβάζει από μια εφημερίδα του Απρίλη, που έχει ξεμείνει τσαλακωμένη σε κάποιο ράφι.

Περνούν μερικά λεπτά κι εκείνος έχει ήδη αρχίσει να βυθίζεται στον λήθαργο του φαρμάκου. Καταφέρνει όμως να ψελλίσει: «Χρόνια ολόκληρα πέθαινα κάθε μέρα».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Μέχρι τη μέρα που της έφεραν τον τραυματία, η Δωροθέα άνοιγε κάθε απόγευμα τις κουρτίνες της μεγάλης σάλας και διάβαζε στη μητέρα της όσα συνέβαιναν στον κόσμο. Ήλπιζε πως με αυτό τον τρόπο θα την έβγαζε από τη θλίψη που την είχε κυριεύσει. Τα γεγονότα που σημάδευαν την οικουμένη ίσως να την ξυπνούσαν από τις ονειροπολήσεις της.

Τη μητέρα της δεν τη θυμόταν ποτέ αεικίνητη ή ιδιαίτερα εκδηλωτική. Ήταν ένα πλάσμα αριστοκρατικό, εύθραυστο σαν γυαλί, που ανέκαθεν αγαπούσε τις σιωπές. Όμως τα τελευταία χρόνια περισσότερο έμοιαζε με άνθρωπο που κρύβεται, παρά με χήρα που ζούσε μονάχη.

Τα μάτια της Δωροθέας έβλεπαν από παλιά το αόρατο σύννεφο που την πολιορκούσε και πότε πότε την έκλεβε από το περιβάλλον στο οποίο βρισκόταν. Μα γυρίζοντας πριν από μερικούς μήνες, την είδε και τρόμαξε. Το πρόσωπό της ήταν γεμάτο σκιές. Η μελαγχολία την είχε νικήσει.

«Έλα κοντά μου να σε καμαρώσω, που μου μεγάλωσες», έλεγε. «Να ποτίσουμε τα λουλούδια, κόρη μου». Ή: «Μοσχομυρίζουν λεβάντα τα χέρια σου». Μα όσο γαλήνια κι αν μίλαγε, η φωνή της σιγόσβηνε όπως τα μάτια της.

Τα βράδια, πριν πλαγιάσει, η γαλήνη υποχωρούσε. Την έπιανε δύσπνοια, σαν να την πλάκωνε το ταβάνι. Λες κι ήθελε να βρίσκεται κάπου αλλού. Για να την πάρει ο ύπνος, η κόρη της έπρεπε να επιστρατεύσει εκείνο το παυσίπονο που θεράπευε κάθε αρρώστια στο λεπτό, τον λόξιγκα, τη σύφιλη, την άθλια ζωή. «Τουλάχιστον σου μιλάει. Εγώ σπάνια της παίρνω κουβέντα», έλεγε η κυρα-Λένη, η γυναίκα που τη φρόντιζε εδώ και χρόνια.

Η Δωροθέα θα ήθελε πολύ να της εξομολογηθεί το αμαρτωλό πάθος που είχε ζήσει με τον μοιραίο άντρα της ζωής της και την παράξενη τροπή που είχε πάρει η φιλία της με τον Άλκη.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Όμως, κάτι η ντροπή που ένιωθε για τις κηλίδες της ζωής της, κάτι η αδιόρατη απόσυρση που απέπνεε η μητέρα της, τα λόγια έμειναν θαμμένα. Έτσι, η ανάγνωση των εφημερίδων έγινε ένα είδος ιεροτελεστίας που θρυμμάτιζε την αβάσταχτη ησυχία του σπιτιού.

Καμιά φορά τις εφημερίδες τις βούταγε από τον Άλκη, όταν εκείνος γυρνούσε από την Πάτρα ή την Κόρινθο. Συνήθως όμως τις έπαιρνε από τον αγροτικό διανομέα, όποτε τον έβλεπε να μπαίνει στο χωριό καβάλα στο μουλάρι του.«Κυρ Κώστα, σου βρίσκεται τίποτα να διαβάσουμε για τον έξω κόσμο;» τον ρωτούσε. Ο ταχυδρόμος την ήξερε από μικρή και δεν της χάλαγε το χατίρι. Στα καπούλια του ζώου ακουμπούσε ο σάκος από καραβόπανο με τη γραμματοπήρα, το ενσηματοφυλάκιο, τις σφραγίδες, ένας κόσμος από χαρτί και μελάνι. Πάντα βρισκόταν και μια προχθεσινή εφημερίδα μέσα κει. Αφού την έδινε στη Δωροθέα, άρπαζε τη σάλπιγγα που ήταν κρεμασμένη στο σαμάρι και διαλαλούσε την άφιξή του στο χωριό.

Όλο τον Μάιο της διάβαζε τα νέα που συγκλόνιζαν τον Ελληνισμό.

«…ο ελληνικός στρατός κατέλαβε τη Σμύρνη και τις γύρω περιοχές. Ταυτόχρονα πήρε και την Ανατολική Θράκη. Ο Βενιζέλος δικαιώθηκε…»

«…τα πλήθη αποθέωναν τους Έλληνες φαντάρους στην προκυμαία της Σμύρνης…»

«…από μέρα σε μέρα αναμένεται να τοποθετηθούν οι ελληνικές διοικητικές Αρχές υπό τις εντολές του αρμοστή Αριστείδη Στεργιάδη…»

Ωστόσο η αντίδραση της μητέρας της ήταν και πάλι χλιαρή. Ο ενθουσιασμός κράτησε πολύ λίγο. Τα στοιχειά της άπλωσαν τα πλοκάμια τους και την τράβηξαν ξανά στον βυθό. Ανέμιζε την πορφυρή βεντάλια της ανέκφραστη ή έδειχνε συγκεντρωμένη στο πλεχτό της. Το μόνο που έκανε πότε πότε ήταν να πετάει κανένα σχόλιο εθνικοπατριωτικής σημασίας, να χαμογελάει και να γνέφει συγκαταβατικά. Λες και οι ρίζες της δεν κρατούσαν από

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

τη Μικρά Ασία, λες και δεν είχε γεννηθεί στην ελληνική παροικία μιας πόλης που τη σκίαζαν οι τρούλοι και τα τζαμιά.

Ούτε η εκστρατεία στις χαμένες πατρίδες κατάφερε να αποσπάσει εκείνη τη γυναίκα από την πατρίδα στην οποία είχε βρει καταφύγιο.

Τις τελευταίες μέρες, όμως, η Δωροθέα δεν έχει καμιά διάθεση για διάβασμα. Από εκείνο το πρωί που της έφεραν τον πληγωμένο, νιώθει πως αυτός είναι το θέμα που πρέπει να τις απασχολεί. Μια επιφυλλίδα του δικού τους κόσμου, όχι από τον έξω κόσμο, τον μεγάλο.

«Θυμάσαι που σου είπα χθες για τον τραυματία…» της λέει.

«Α, ναι. Που βρέθηκε στην πλαγιά», αποκρίνεται η μητέρα της χωρίς να σηκώσει τα μάτια από τη βελόνα.

«Πρέπει να είναι Γερμανός. Έτσι νομίζω».

«Να τα βλέπουν αυτοί που δεν ήθελαν τη βοήθειά σου». Ο υπαινιγμός αφορά δυο τρεις σημαίνοντες χωριανούς που είχαν δει με μισό μάτι το τόλμημα μιας απλής νοσοκόμας να φτιάξει ιατρείο. Είχαν πειστεί τελικά επειδή ήταν απηυδισμένοι από την αδιαφορία του κράτους να τοποθετήσει γιατρό στην περιοχή.

«Έχει ακόμη τα χάλια του», λέει η Δωροθέα. «Μα φαντάσου να μην τον έβρισκε έγκαιρα ο Δρόσος. Θα ήταν νεκρός τώρα. Υπάρχει όμως κάτι σε αυτό τον άνθρωπο, μητέρα. Κάτι που με αναστατώνει. Δεν ξέρω τι είναι αυτό. Ίσως όσα λέει στα παραμιλητά του. Ίσως η μορφή του».

Σιγή απλώνεται πάλι. Οι κουρτίνες θροΐζουν στο απαλό αεράκι.

«Μητέρα;» λέει.

Αργότερα θα θυμόταν ότι η μητέρα της ατένιζε τη θάλασσα.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Μια φορά κι έναν καιρό…

Υπάρχουν δύο ειδών ιστορίες: αυτές που προκύπτουν αναίτια από κάποιο γύρισμα της τύχης και εκείνες που τις γεννάει το παρελθόν. Όσα σημάδεψαν τη μοίρα της Δωροθέας το καλοκαίρι του 1919 δε θα συνέβαιναν ποτέ αν, εκείνο το βράδυ πριν από τριάντα τρία χρόνια, ο Εγγλέζος διπλωμάτης Τόμας Έργουιν πήγαινε σπίτι του χωρίς να κάνει πρώτα μια στάση στην Αθηναϊκή Λέσχη.

Αν δεν είχε υποκύψει στην πίεση του πρώτου γραμματέα της Βρετανικής Αποστολής, η ίδια η ζωή του θα εξελισσόταν διαφορετικά, θα έμενε ανέγγιχτη από την τραγωδία που βύθισε αργότερα τρεις ψυχές στο σκοτάδι.

«Ένα ποτό, σερ Τόμας», είπε ο κύριος Φάινς, καθώς κατέβαιναν τις σκάλες του ευρύχωρου νεοκλασικού κτιρίου που στέγαζε την έδρα των Άγγλων, λίγες εκατοντάδες μέτρα από την Πλατεία Συντάγματος και το *Οτέλ ντ' Ανγκλετέρ*. «Τι θα πάθετε αν πιείτε ένα ποτό;»

Ο Έργουιν παρατήρησε αμίλητος τον προθάλαμο με τα αψιδωτά παράθυρα. Μπαίνοντας στον ίδιο χώρο το πρωί, είχε πιάσει τον εαυτό του να συγκινείται. Όλα ήταν όπως τα είχε αφήσει τρία χρόνια πριν. Η σκάλα έδειχνε βγαλμένη από τα μεγαλοπρεπέστερα κτίσματα του Γουάιτχολ, αν και υστερούσε σε χλιδή. Εκεί όπου θα μπορούσε να λάμπει ένα μπρούντζινο στολίδι υπήρχε τερακότα, αντί για ελαιογραφίες δέσποζαν γκραβούρες, το απλό ξύλο αντικαθιστούσε το επίχρυσο και οι ανθοστήλες τα αγάλματα.

Ακόμη κι έτσι, όμως, το σκηνικό τού φαινόταν πανέμορφο.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Χαιρόταν να βρίσκεται ξανά στην πόλη όπου είχε ζήσει μερικές από τις ωραιότερες στιγμές της ζωής του.

Αποχαιρέτησαν τον θυρωρό και στάθηκαν στο πεζοδρόμιο. Δύο άμαξες είχαν σταματήσει στη μέση της οδού Σταδίου· περίμεναν έναν χωρικό να περάσει στην άλλη μεριά τα ζώα του. Το ηλιοβασίλεμα έριχνε άλικες πινελιές στο προαύλιο της Βουλής.

«Δε χρειάζεται να καθίσετε πολύ», επέμεινε ο πρώτος γραμματέας. «Πίνετε ένα ποτό και φεύγετε».

Ο Έργουιν σήκωσε το γείσο του καπέλου του, αναστενάζοντας. Ελάχιστα είχε κοιμηθεί την τελευταία εβδομάδα. Η καμπίνα της πρώτης θέσης ήταν τόσο στενή που κάθε προσπάθεια να συμπληρώσει λίγες ώρες ύπνου είχε αποβεί μάταιη. Με το παραμικρό κύμα της Μεσογείου τιναζόταν ολόκληρος. Παλαιότερα κάτι τέτοια ταξίδια ήταν παιχνιδάκι για κείνον. Εντούτοις, σε μερικούς μήνες θα έκλεινε τα πενήντα δύο. Τώρα πια δεν ένιωθε τόσο ανθεκτικός.

«Δεν ξέρω, Πίτερ», είπε. «Το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σαρξ ασθενής».

Στην Αθήνα είχε φτάσει το προηγούμενο απόγευμα κι αισθανόταν τόσο κουρασμένος που η ιδέα να παραστεί στη δεξίωση της Εταιρείας Σιδηροδρόμων τού ήταν εξαιρετικά δυσάρεστη. Τι δουλειά είχε με τους κατασκευαστές ατμαμαξών, τους μηχανικούς και τους εμπόρους που θα υλοποιούσαν το όραμα του Τρικούπη; Το μόνο που σκεφτόταν ήταν το κρεβάτι του. Χώρια που θα ήθελαν όλοι να του σφίξουν το χέρι για την επιστροφή του στην Ελλάδα με το αξίωμα του συμβούλου. Η νέα του ιδιότητα φάνταζε γοητευτική, ίσως και εξαιτίας του μυστηρίου που απέπνεε.

Από τη στιγμή που είχε διαδοθεί η είδηση ότι ο πανίσχυρος παλιός γραμματέας της Βρετανικής Αποστολής επανέρχεται με έναν ρόλο τόσο ασαφή, οι εικασίες στα πολιτικά στέκια έδιναν και έπαιρναν. Κυκλοφορούσε ευρέως ότι θα ήταν ο εξ απορρήτων του πρεσβευτή Ράμπολντ. *Τι είδους απόρρητη βοήθεια όμως χρειάζεται ένας πρεσβευτής;* απορούσαν κάποιοι. Οι πληγές του ναυτικού αποκλεισμού ήταν ακόμη νωπές. Ούτε τρεις μήνες δεν εί-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

χαν περάσει από τον απόπλου των εγγλέζικων πολεμικών πλοίων που επί εβδομάδες ολόκληρες έφραζαν την είσοδο των λιμανιών της χώρας. Η Ελλάδα είχε παρασυρθεί από τους χειρισμούς του πρωθυπουργού Δηλιγιάννη, ο πόλεμος με τη Βουλγαρία φαινόταν αναπόφευκτος. Η ανάληψη της εξουσίας από τον Τρικούπη είχε αποτρέψει τα χειρότερα και η ηρεμία είχε αποκατασταθεί. Παρ' όλα αυτά, ακόμη κι η πιο ανεπαίσθητη κινητικότητα από ένα στρατόπεδο σαν των Βρετανών ήταν ικανή να πυροδοτήσει σενάρια. *Γιατί τον στέλνουν τώρα;* ψιθύριζαν στα καφενεία της Πλατείας Συντάγματος βουλευτές και στελέχη άλλων ξένων αποστολών. *Τι κρύβεται πίσω από την άφιξή του;*

«Θεέ μου, δεν αντέχω να δω τόσο κόσμο απόψε», ψέλλισε.

«Και θα γυρίσετε σπίτι σας όπου δε θα βρείτε κανέναν», του είπε ο κύριος Φάινς, κοιτώντας τους ιππείς που ανηφόριζαν προς το Ζάππειο.

Ο Τόμας συλλογίστηκε τη Μαργαρίτα. Η λατρεμένη του νεαρή σύζυγος βρισκόταν ακόμη στο Λονδίνο. *Τι να κάνει τώρα άραγε;* σκέφτηκε. Η απουσία της τον βάραινε, παρενοχλούσε κάθε σκέψη του. Δε θα το ομολογούσε ποτέ φωναχτά, ωστόσο ένιωθε λειψός μακριά της. *Θα περιποιείται μάλλον τα λουλούδια της*, υπέθεσε. *Ή μπορεί να διαβάζει πάλι κανένα ρομαντικό μυθιστόρημα.* Ο κύριος Φάινς συνέχισε να του λέει κάτι, αλλά ο Έργουιν δεν τον άκουγε.

Τον είχαν ειδοποιήσει ότι επανατοποθετείται στην πατρίδα της γυναίκας του μόλις λίγες μέρες αφότου ο Σόλσμπερι εκλέχτηκε πρωθυπουργός. Έφυγε δύο εβδομάδες αργότερα, ενώ εκείνη έμεινε πίσω προκειμένου να τον εκπροσωπήσει στην τελετή ορκωμοσίας του ανιψιού του στο Δικηγορικό Σώμα και να οργανώσει τη μεταφορά ενός μέρους της οικοσκευής τους με το ατμόπλοιο που θα την έφερνε στον τόπο της. Έμοιαζαν βουνό όλα αυτά που έπρεπε να έρθουν από την έπαυλη του Χάιντ Παρκ στο ιδιόκτητο σπίτι της λεωφόρου Πανεπιστημίου.

Θα ήταν διαφορετικά αν την είχε τώρα μαζί του. Μπορούσε να αντέξει και την πιο βαρετή συνεστίαση όταν τον συνόδευε το

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

πλάσμα που οι βρετανικές εφημερίδες είχαν αποκαλέσει «ρόδο της Ανατολής». Ο Τόμας μειδίασε στη σκέψη ότι θα ζούσε άλλες πέντε εβδομάδες μακριά της, τελικά όμως στράφηκε στον κύριο Φάινς, χαμογελώντας αμήχανα.

«Εντάξει, Πίτερ, θα έρθω. Μόνο για ένα ποτό όμως».

Η μοίρα είχε υφάνει το σχέδιό της. Ήταν το έτος 1886. Ένα ζεστό βράδυ στα μέσα του Αυγούστου, όπου τίποτα δε θα μπορούσε να προμηνύσει τον όλεθρο των Έργουιν.

Το σαλόνι της Αθηναϊκής Λέσχης ήταν γεμάτο από άντρες με στενά ευρωπαϊκά κοστούμια, που περιφέρονταν θορυβωδώς, με ένα ποτήρι στο χέρι. Οι μπαλκονόπορτες ήταν ανοιχτές. Η λάμψη των αστεριών, που είχαν μόλις φανεί στον ουρανό, προσέδιδε κάτι ονειρικό στην ατμόσφαιρα που δημιουργούσαν οι πολυέλαιοι. Ένα κουαρτέτο εγχόρδων έπαιζε σονάτες, αλλά μόλις που ακουγόταν μες στη χλαλοή των συζητήσεων.

Ο Τόμας περιπλανήθηκε με τον Φάινς στην αίθουσα, μοιράζοντας κάμποσες χειραψίες σε παλιούς γνωστούς. Η παρουσία του προκάλεσε αρκετό σούσουρο.

«Η μεγάλη επιστροφή», σχολίασε ένας παλαίμαχος βουλευτής του Κουμουνδούρου στον διπλανό του. «Ήταν κάποτε πρώτος γραμματέας των Άγγλων εδώ. Έλυνε κι έδενε. Τα τελευταία χρόνια τον κράτησαν στο Λονδίνο. Μάλλον για να οργανώσει διάφορα μυστικά σχέδια του Υπουργείου Εξωτερικών τους».

«Τι είδους σχέδια;» ρώτησε ο συνομιλητής του.

«Σχέδια πλεύσης προφανώς. Δεν ξέρω αν αληθεύει, αλλά άκουσα ότι φέτος συμμετείχε σε μια διυπουργική επιτροπή για τη δανειοδότηση των κρατών στα Βαλκάνια». Γέλασε. «Κοίτα τον. Μη σε ξεγελάει το αστραφτερό χαμόγελο. Δεν έχω ξαναδεί ύαινα να μεταλλάσσεται τόσο πειστικά σε άνθρωπο».

Λίγο πιο κει ένας Ολλανδός διπλωμάτης κοιτούσε τον Έργουιν εντυπωσιασμένος. «Ώστε αυτός είναι», είπε. «Πραγματικός τζέντλεμαν».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Μα πρόκειται για γνήσιο αριστοκράτη», τον πληροφόρησε κάποιος. «Και το φράκο του υπέροχο. Γοητευτικότατος κύριος».

«Πόσων χρόνων να είναι; Πενήντα; Πενήντα πέντε;»

«Εμένα πάντως μου φαίνεται πως νεανίζει», παρεμβλήθηκε μια ξινισμένη μορφή. «Για μεγάλος άνθρωπος παραέχει κοντές τις φαβορίτες του. Και προσέξτε και το μουστάκι του πόσο λεπτοκομμένο είναι στις άκρες. Μα τι παριστάνει; Τον τριαντάρη;»

«Φίλοι μου, αυτό που κοιτάμε δεν είναι παρά το θαύμα ενός γάμου», παρατήρησε ένας Βαυαρός της βιομηχανίας χάλυβα. «Η σύζυγός του είναι που τον διατηρεί μοντέρνο. Έχει τα μισά του χρόνια, βλέπετε. Και είναι τόσο όμορφη, μου έχουν πει, που μοιάζει σαν να τη ζωγράφισε ο Θεός».

Ανέγγιχτος από τα κουτσομπολιά, ο Έργουιν έκανε δύο τρεις φορές τον γύρο της σάλας, ώσπου κάποια στιγμή ξέφυγε από τον Φάινς και πλησίασε τους βιολιστές. Του άρεσε αυτό που έπαιζαν, αν και δεν ήξερε τι ήταν. Η Μαργαρίτα γνώριζε κάθε τίτλο, κάθε συνθέτη. Την είχε δει σε κονσέρτα στο *Αλεξάντρα Πάλας* να κλείνει τα μάτια της και να ταξιδεύει στις νότες όπως ένα πουλί θα διέσχιζε μια θάλασσα από αστέρια. Αν ήταν πλάι του τώρα, θα του έλεγε αυτό είναι Μότσαρτ, αυτό είναι Μπετόβεν, κι εκείνος θα έδειχνε ίσως αδιάφορος, αλλά βαθιά στην ψυχή του θα απολάμβανε κάθε της λέξη τρισευτυχισμένος.

Κοίταξε το ρολόι του. Βρισκόταν ήδη μισή ώρα εκεί. *Αρκετά για απόψε*, είπε στον εαυτό του. Άφησε το ποτήρι του στον δίσκο ενός σερβιτόρου και κατευθύνθηκε προς την γκαρνταρόμπα. Ήταν τη στιγμή που παραλάμβανε το καπέλο του από τον υπηρέτη με τη λιβρέα, όταν ένιωσε ένα χέρι στον ώμο του.

«Κύριε Έργουιν».

Ο Τόμας αναγνώρισε την απότομη βαριά φωνή, προτού καν γυρίσει το κεφάλι για να αντικρίσει την αρχοντική φιγούρα του ηλικιωμένου με τα δασιά φρύδια, τη βιβλική γενειάδα και τα βαθουλωμένα μάτια που τον κοιτούσαν σπινθηρίζοντας.

«Αυτό κι αν είναι έκπληξη», είπε ο Τόμας χαμογελώντας.

Ο άντρας απέναντί του δεν ήταν άλλος από τον Ιούλιο Χόλ-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

μπεργκ, μια από τις σεβάσμιες μορφές της αθηναϊκής ζωής των τελευταίων πενήντα ετών.

«Έκπληξη;» του γύρισε απορημένος ο γέροντας. «Μου φαίνεται ότι δεν είσαι καλά ενημερωμένος, παλιόφιλε».

«Κατάλαβα», είπε ο Τόμας, «η δεξίωση είναι δική σου. Που σημαίνει ότι και ο σιδηρόδρομος είναι δικός σου».

«Ακριβώς».

«Συγχώρεσέ με, Ιούλιε. Δεν έχω παρά είκοσι τέσσερις ώρες στην Αθήνα. Κάποια πράγματα μου έχουν διαφύγει».

Γεννημένος στην Κοπεγχάγη πριν από κάμποσες δεκαετίες, ο Ιούλιος Χόλμπεργκ ανήκε στους ανθρώπους που ο Έργουιν θαύμαζε και εκτιμούσε πραγματικά. Ήταν οικονομολόγος, τραπεζίτης, μεγαλέμπορος και διάδοχος μιας δυναστείας που κατείχε τίτλο ευγενείας από τον δέκατο έβδομο αιώνα.

Στην Ελλάδα είχε εγκατασταθεί όταν ήταν παιδί, την εποχή της ενθρόνισης του Όθωνα. Ο πατέρας του, παλιός γνώριμος του Οίκου των Βίττελσμπαχ, είχε ακολουθήσει το πρώτο ρεύμα των διακεκριμένων εκπροσώπων του ευρωπαϊκού πλούτου οι οποίοι διέβλεψαν στο νεοσύστατο Βασίλειο έναν κόσμο νέων ευκαιριών. Η άνθηση του εμπορικού και πιστωτικού οίκου *Χόλμπεργκ & Συνεργάτες* ήταν τέτοια, ώστε ο πατέρας Χόλμπεργκ έφτασε να πρωτοστατήσει στην ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Στα χέρια του Ιουλίου Χόλμπεργκ η εταιρεία-κολοσσός είχε γνωρίσει ακόμη πιο ένδοξες μέρες. Ο άνθρωπος που είχε απέναντί του ο Έργουιν ήταν στενός φίλος του Βασιλέως Γεωργίου και μπορούσε να δει ανά πάσα στιγμή κάθε Έλληνα πρωθυπουργό. Μετά το 1850 πολύ λίγα κρατικά έργα είχαν πραγματοποιηθεί δίχως τη δική του συμμετοχή.

Οι δύο άντρες αντάλλαξαν θερμή χειραψία. Η γνωριμία τους κρατούσε από την παρθενική θητεία του Έργουιν στην Ελλάδα, τη δεκαετία του 1870. Εάν ήξερε ο Τόμας ότι πίσω από όλη αυτή την ιστορία βρισκόταν ο Χόλμπεργκ, δε θα το σκεφτόταν καθόλου, θα το θεωρούσε χρέος του να παρευρεθεί. Στο πρόσωπο του

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Δανού μεγιστάνα δεν έβλεπε απλώς έναν από τους ισχυρούς αυτού του κόσμου, αλλά έναν από τους ελάχιστους ισχυρούς αυτού του κόσμου που είχε καταφέρει να συμπαθήσει πραγματικά.

«Πάμε κάπου πιο ήσυχα», πρότεινε ο Χόλμπεργκ και τον τράβηξε προς τη βεράντα, όπου οι καλεσμένοι είχαν αρχίσει να αραιώνουν. «Γύρισες λοιπόν στο μικρό χωριό», του είπε μόλις στάθηκαν πλάι στο σκαλιστό κιγκλίδωμα.

«Φοβούμαι πως η μοίρα μου είναι συνυφασμένη με την Ελλάδα», αποκρίθηκε ο Έργουιν γελώντας. Ωστόσο ο ανάλαφρος τόνος του διπλωμάτη δεν έκαμψε το σοβαρό ύφος του Χόλμπεργκ.

«Ο Δηλιγιάννης πήγε να βυθίσει τη χώρα, Τόμας. Ειρηνοπόλεμος και αηδίες. Σωθήκαμε την τελευταία στιγμή. Ήταν σκέτη τραγωδία».

«Το ξέρω. Όλοι παρακολουθούσαμε με κομμένη την ανάσα. Τα γεράκια της Ντάουνινγκ Στριτ ήθελαν να τελειώσει η ιστορία αναίμακτα. Δε συνέφερε κανέναν η ανάφλεξη».

«Τέλος πάντων, τα πράγματα φαίνονται ευοίωνα τώρα», είπε ο Χόλμπεργκ. «Ο Τρικούπης επέστρεψε στην πρωθυπουργία και δείχνει πιο ώριμος από κάθε άλλη φορά. Είναι αποφασισμένος να ρίξει χρήμα στην αγορά. Τα πλοία σας επέστρεψαν στα λιμάνια τους, τα όπλα στα θηκάρια τους, ο κόσμος στις δουλειές του, εγώ στις επενδύσεις μου. Κατέχω, ξέρεις, σημαντικό μερίδιο στη χρηματοδότηση του σιδηροδρόμου. Ο Τρικούπης το έχει πάρει ζεστά το θέμα. Θέλει να τον δει ολοκληρωμένο ως το 1890. Δεν είμαι βέβαιος εάν θα ζω μέχρι τότε για να θαυμάσω το ατμοκίνητο θηρίο να οργώνει τη χώρα απ' άκρη σ' άκρη. Πάντως, όλοι επιστρέψαμε κάπου έπειτα από τις δύσκολες εβδομάδες της άνοιξης. Κι εσύ φυσικά», πρόσθεσε κουνώντας το κεφάλι του, «επέστρεψες στην Αθήνα». Ο Χόλμπεργκ σιώπησε για λίγο, ρίχνοντάς του ένα λοξό εξεταστικό βλέμμα. «Θα σου ήταν πολύ δύσκολο», ρώτησε, «να μου αποκαλύψεις τον πραγματικό λόγο του γυρισμού σου μέσα στα επόμενα δύο λεπτά;»

«Μάλλον», είπε ο Έργουιν, διανθίζοντας την απάντησή του με ένα ευγενικό χαμόγελο.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Καλώς. Τουλάχιστον είσαι ειλικρινής. Αυτό μου άρεσε πάντα σ' εσένα, Τόμας· η ευθύτητά σου. Σπάνιο γνώρισμα στους διπλωμάτες καριέρας». Έστρεψε το βλέμμα του στην άλλη μεριά της βεράντας κι ένευσε σε κάποιον ότι θα πήγαινε οσονούπω. «Θα ήθελα να είχαμε περισσότερη ώρα στη διάθεσή μας για να τα πούμε», συνέχισε. «Μου έλειψες, φίλε μου, και, για να 'μαι ειλικρινής, δεν αμφέβαλα ούτε στιγμή ότι υπάρχει κάποιος βαθύτερος λόγος που γυρίζεις. Δεν ήρθες εδώ για να συμβουλεύεις το ανθρωπάκι που έχετε για πρεσβευτή. Ήρθες για κάτι άλλο, που δυστυχώς πρέπει να κάνω υπομονή για να το μάθω. Φεύγω αύριο και δε θα επιστρέψω πριν από τα τέλη του Οκτώβρη. Με περιμένουν επενδυτές σχεδόν σε όλη την Ευρώπη. Είναι απίστευτο πόσοι θέλουν να βάλουν τα ωραία τους λεφτουδάκια σε αυτή την ιστορία».

«Ε, υποθέτω ότι για να μπει ένα τρένο στις ράγες δε χρειάζεται τίποτε άλλο εκτός από χρήματα», παρατήρησε ο Έργουιν.

«Μακάρι να ήταν έτσι όπως τα λες», είπε ο γέρος μορφάζοντας.

«Γιατί;» έκανε ο Έργουιν. «Τι σου λείπει;»

«Έμπειρο, δοκιμασμένο προσωπικό», εξήγησε ο Χόλμπεργκ και σήκωσε το χέρι του για να χαιρετήσει έναν δικαστή που έφευγε. «Χρειαζόμαστε τοπογράφους», συνέχισε. «Τους πιο αξιόπιστους της αγοράς. Πέρασαν διάφοροι. Είχαμε δύο Ιταλούς. Κουτσά στραβά την έκαναν τη δουλειά τους. Πριν από τέσσερα χρόνια ξεκίνησαν να σχεδιάζουν τη γραμμή Κορίνθου-Ναυπλίου. Απηύδησαν όμως από τη φαγωμάρα που ξέσπασε ανάμεσα στο Ναύπλιο και το Άργος για το πού έπρεπε να περάσει η γραμμή κι ένα πρωί μάς άφησαν σύξυλους».

«Οι αιώνιοι Έλληνες», σχολίασε ο Έργουιν. «Πάντοτε πρέπει να υπάρχει και λίγη φαγωμάρα».

«Τέλος πάντων», συνέχισε ο Χόλμπεργκ, «μείναμε με κάτι ντόπιους γυρολόγους που φωτογράφιζαν τοπία. Κάτι περιηγητές της κακιάς ώρας σαν εκείνους τους ρομαντικούς που κάποτε γέμιζαν τον κόσμο με δαγκεροτυπίες. Το αποτέλεσμα ήταν η γραμμή να τελειώσει με ένα σωρό κακοτεχνίες. Είχαμε υποσχε-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

θεί ότι τον περασμένο Φλεβάρη θα έμπαινε σε λειτουργία, αλλά οι φοβερές βροχές που έπληξαν την Αργολίδα έκαναν τα πράγματα ακόμη χειρότερα. Η γραμμή είχε τα χάλια της. Περνούσε δίπλα από κατεστραμμένα σπαρτά, αλλού έστριβε απότομα, πράγμα που θα δημιουργούσε μεγάλο κίνδυνο εκτροχιάσεων. Το μισό έργο ήταν για πέταμα. Αποδείχτηκε ότι δεν είχαν προβλεφθεί όσες γέφυρες έπρεπε. Έτσι χάσαμε χρόνο, και πολύ χρήμα. Αναγκαστήκαμε τον Μάρτιο και τον Απρίλιο να διορθώνουμε τα προβλήματα. Πάλι καλά να λέμε που καταφέραμε μέσα σε δυο μήνες να φτιάξουμε πέντε νέες γέφυρες. Βοήθησε ένας εξαίρετος Γάλλος τοπογράφος τον οποίο μας δάνεισε για λίγο καιρό η εταιρεία του Οριάν Εξπρές. Θα ήθελα να τον κρατήσω, αλλά…» Ανασήκωσε τους ώμους του απογοητευμένος.

«Και πού βρίσκεστε τώρα;» ρώτησε ο Έργουιν.

«Ω, η γραμμή προς το Ναύπλιο τέθηκε εντέλει σε λειτουργία την άνοιξη και πριν από μερικές μέρες τελείωσε και η προσθήκη προς τους Μύλους. Πήγα στα εγκαίνια μαζί με τον Τρικούπη. Μπορείς να φανταστείς τι συνέβη. Τυμπανοκρουσίες, το πλήθος να επευφημεί τον πρωθυπουργό, οι τοπικοί βουλευτές να καμαρώνουν. Το πρόβλημα όμως παραμένει. Και ανησυχώ πάρα πολύ. Βλέπεις, το σιδηροδρομικό τμήμα Κορίνθου-Ναυπλίου είναι εξήντα τέσσερα χιλιόμετρα και η πορεία προς τους Μύλους άλλα δέκα περίπου. Εάν μπήκαμε σε τόσους μπελάδες για ένα κομμάτι εβδομήντα τεσσάρων χιλιομέτρων, φαντάσου τι έχει να γίνει με το υπόλοιπο τμήμα της γραμμής, που είναι δεκαπλάσιο σε μήκος».

Ο Έργουιν έσμιξε τα φρύδια του, χωρίς να μιλήσει. Αναρωτιόταν αν ήταν σε θέση να προσφέρει κάτι στον μεγάλο και τρανό συνομιλητή του. Ίσως και να μπορούσε. Ο μηχανισμός της μνήμης του είχε αρχίσει να μπαίνει σε λειτουργία.

«Αυτό το έργο, Τόμας», επανήλθε ο Χόλμπεργκ, «απαιτεί δοκιμασμένους επαγγελματίες. Ως βασικός μέτοχος της κοινοπραξίας έχω δεσμευτεί στον Τρικούπη ότι το πελοποννησιακό δίκτυο θα ξεπεράσει τα επτακόσια χιλιόμετρα και θα αγκαλιάσει σχεδόν

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

όλη τη χερσόνησο. Μας πήρε τόσο καιρό να φτάσουμε από τον Πειραιά στην Κόρινθο, που δεν ήταν παρά μια ευθεία περίπου. Και φτύσαμε αίμα να τελειώσουμε τη γραμμή προς το Ναύπλιο και τους Μύλους. Όχι, όχι», είπε σαν να μονολογούσε, «για να μπει *αυτό* το τρένο ολόκληρο στις ράγες δεν αρκούν τα χρήματα. Πρέπει να βρεθούν οι καλύτεροι σε κάθε τομέα, αυτοί που θα μας κάνουν τη δουλειά με τον πιο άρτιο τρόπο. Χρειάζομαι δύο τοπογράφους. Έναν για τη Θεσσαλία και έναν για την Πελοπόννησο. Έχουν γίνει ήδη κάποιες μελέτες για την επέκταση του δικτύου, αλλά ένα μεγάλο κομμάτι του είναι ακόμη αχαρτογράφητο».

«Τοπογράφους, ε;» μουρμούρισε σκεφτικός ο Έργουιν.

Προσπαθούσε να θυμηθεί τα ονόματα δύο τοπογράφων που ήξερε. Ανήκαν στην αφρόκρεμα του κλάδου. Ναι, ο ένας ήταν ο λόρδος Γκίλμορ, που είχε σχεδιάσει τις πρόσφατες επεκτάσεις της γραμμής Λονδίνου-Εδιμβούργου. Σύχναζαν στην ίδια λέσχη και είχαν συναντηθεί κάμποσες φορές τους τελευταίους μήνες. Ο άλλος πώς λεγόταν όμως; Εκείνος ο παράξενος τύπος που είχε γνωρίσει στην Κωνσταντινούπολη. Κάραγουεϊ… Χάθαγουεϊ… Όχι, όχι, κάπως αλλιώς.

«Τόμας», είπε ο Χόλμπεργκ, βλέποντάς τον βυθισμένο στις σκέψεις του. «Τόμας». Τον έπιασε από το μπράτσο. «Οι σπουδαιότεροι τοπογράφοι στον κόσμο είναι Εγγλέζοι. Εάν ξέρεις κανέναν προσωπικά, θα σου χρωστάω τεράστια χάρη. Έχεις κάποιον κατά νου;»

«Η αλήθεια είναι ότι έχω δύο», απάντησε ο Έργουιν. «Και δεν αποκλείεται να είναι οι καλύτεροι τοπογράφοι της Βρετανίας». Μα πώς λεγόταν ο άλλος; Έσπαγε το κεφάλι του. *Διάολε, γερνάω…*

«Όσα κι αν ζητήσουν, δε με νοιάζει», δήλωσε ο Χόλμπεργκ. «Θα τους δώσω ανοιχτή επιταγή. Ας βάλουν ό,τι ποσό θέλουν. Αυτό που επιθυμώ όμως είναι να τους έχω μέχρι τα τέλη του Σεπτέμβρη».

«Τόσο γρήγορα;»

«Η χάραξη των γραμμών πρέπει να ξεκινήσει το φθινόπωρο, ώστε να βάλουμε μπρος τους πρώτους μήνες του νέου έτους». Ο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Χόλμπεργκ τον κοίταξε επίμονα. «Τόμας, βοήθησέ με. Φέρε μου αυτούς τους ανθρώπους. Εγώ θα λείπω, αλλά τη συνεννόηση μπορείς να την κάνεις με τον Δαμασκηνό. Θα τον θυμάσαι. Παλιός γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών, επί Βούλγαρη. Εάν θέλεις, θα σου τον στείλω αύριο το πρωί για να σου δώσει ακριβείς πληροφορίες. Ίσως σου χρησιμεύσουν στις επιστολές που θα στείλεις. Είναι ο νομικός σύμβουλος της Εταιρείας, το δεξί μου χέρι στις απαλλοτριώσεις, τις αποζημιώσεις και τα συναφή. Θα νιώθεις σαν να μιλάς μαζί μου».

«Θα τον περιμένω λοιπόν», κατένευσε ο Έργουιν.

Ο Χόλμπεργκ τον συνόδευσε ικανοποιημένος στην έξοδο και, λίγο προτού αποχωριστούν, είπε: «Υποθέτω πως η γλυκυτάτη σύζυγός σου θα αισθάνεται πανευτυχής με την επιστροφή σας. Πες της ότι θα σας επισκεφτώ τον Νοέμβριο για να απολαύσω τη μαγειρική της. Θέλω να μάθω τον λόγο που γύρισες».

Καθώς άφηνε πίσω του την Αθηναϊκή Λέσχη ο Έργουιν ένιωθε αφάνταστα τυχερός. Πράγματι είχε επιστρέψει για να φέρει εις πέρας μια λεπτή αποστολή, και ο Χόλμπεργκ ήταν έτσι κι αλλιώς ένας από τους ανθρώπους που σκόπευε κάποια στιγμή να συναντήσει στο πλαίσιο του σχεδίου του. Το να του οφείλει χάρη τούτος ο άντρας ήταν μια απίθανη εξέλιξη. Φανταζόταν πως υπήρχαν άτομα που θα διέπρατταν ακόμη και φόνο ώστε να τους είναι υποχρεωμένος ο Ιούλιος Χόλμπεργκ.

Κατηφορίζοντας το δρομάκι προς τη λεωφόρο Πανεπιστημίου, έστυβε το μυαλό του να θυμηθεί το όνομα του τοπογράφου που είχε προσκληθεί από τους Γερμανούς στην Κωνσταντινούπολη για μια πρώτη μελέτη της σιδηροδρομικής γραμμής προς τη Βαγδάτη, ένα σχέδιο που εξακολουθούσε να παραμένει στα χαρτιά. Τον είχε ξαναδεί δυο τρεις φορές στην Αγγλία τα τελευταία χρόνια. Ήταν ομιλητής σε διάφορες διαλέξεις στη Βασιλική Γεωγραφική Εταιρεία του Λονδίνου, στη Σάβιλ Ρόου. Σε αυτούς θα έγραφε ο Τόμας. Εντούτοις του διέφευγε το βασικότερο. *Πώς διάβολο λέγεται;*

Εκείνο το βράδυ, ο Τόμας Έργουιν πέρασε κατάκοπος την είσοδο του τριώροφου μεγάρου, δείπνησε υπό το φως των κεριών

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

στην έρημη τραπεζαρία και, αφού καληνύχτισε την οικονόμο και τον μπάτλερ του, αποσύρθηκε, αδημονώντας να αναπληρώσει τον χαμένο του ύπνο.

Λίγες ώρες αργότερα, μες στην άγρια νύχτα, ξύπνησε κάθιδρος και όλο το σπίτι σείστηκε από τις φωνές του.

«Φάραντεϊ! Το όνομά του είναι Τσαρλς Φάραντεϊ!»

Έτσι άρχισαν όλα λοιπόν.

Ο δικηγόρος Ιωάννης Δαμασκηνός επισκέφτηκε πρωί πρωί τα γραφεία της Βρετανικής Αποστολής και ενημέρωσε τον Έργουιν ότι η σύμβαση εργασίας των τοπογράφων δε θα ξεπερνούσε σε πρώτη φάση τους εννέα μήνες. Το αντικείμενό τους θα ήταν να σχεδιάσουν δύο νέες γραμμές: στο δίκτυο Θεσσαλίας τη διαδρομή Βόλος-Μηλιές και στο δίκτυο της Πελοποννήσου το δρομολόγιο Κόρινθος-Πάτρα.

Τις επιστολές τις έγραψε την ίδια κιόλας μέρα.

Αξιότιμε λόρδε Γκίλμορ, βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση να σας πληροφορήσω πως η εμπειρία σας κρίνεται πολύτιμη για το ελληνικό κράτος. Παρακαλώ, αξιολογήστε άμεσα την κάτωθι πρόταση…

Αγαπητέ κύριε Φάραντεϊ, με μεγάλη μου χαρά σάς ανακοινώνω ότι ο Ελληνικός Σιδηρόδρομος επιθυμεί διακαώς τις υπηρεσίες σας. Θα ήθελα το συντομότερο δυνατό την απάντησή σας ως προς τα παρακάτω…

Για να μη χαθεί χρόνος, προτίμησε, αντί να ταχυδρομήσει τις επιστολές, να τις δώσει στον Φάινς, ο οποίος επρόκειτο να αναχωρήσει για το Λονδίνο. Ο πρώτος γραμματέας δεσμεύτηκε πως στις δέκα μέρες που θα έμενε στην πατρίδα θα εξασφάλιζε μια απάντηση κι από τους δύο.

Το μεσημέρι της 31ης Αυγούστου, στο αγγλικό τηλεγραφείο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

της *Eastern Telegraph Company* στην Αθήνα, έφτασε ένα τηλεγράφημα από τον Πίτερ Φάινς υπόψη του Τόμας Κλάρενς Έργουιν.

Αποστολή εξετελέσθη. Στοπ. Δέχτηκαν. Στοπ. Ο λόρδος Γκίλμορ θα αφιχθεί πρώτος. Στοπ. Έρχεται και ένας Γερμανός. Στοπ. Περισσότερα με την επιστροφή μου σε λίγες μέρες. Στοπ.

Ο Έργουιν ξαναείδε τον Φάινς στα γραφεία της Βρετανικής Αποστολής ένα ηλιόλουστο πρωινό του Σεπτέμβρη.

«Τι είναι αυτός ο Γερμανός που θα έρθει;» τον ρώτησε.

«Βοηθός του Γκίλμορ», απάντησε ο Φάινς. «Λέγεται Βολφ και είναι άσος στη χαρτογράφηση. Ο λόρδος δεν πάει πουθενά χωρίς αυτόν».

«Και ο Φάραντεϊ;»

«Ω, ο Φάραντεϊ φαίνεται να είναι λάτρης της περιπέτειας. Πέταξε τη σκούφια του και μόνο στην ιδέα ότι θα έρθει στην Ελλάδα. Δεν έδωσε ακριβή ημερομηνία άφιξης. Αλλά μέχρι το τέλος του μήνα θα είναι εδώ».

Ακόμη και στο νεκροκρέβατό του, δεκαετίες αργότερα, ο Έργουιν θα έφερνε στον νου του το καλοκαίρι του 1886 και θα καταριόταν την ώρα και τη στιγμή που η ζωή του είχε μπει σ' εκείνες τις ράγες.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Το χωριό της Δωροθέας και του Άλκη είναι η Λυκοποριά, που έχει πάρει το όνομά της από τα ταξίδια των λύκων.

Οι πρώτοι άποικοι είχαν έρθει από τους οικισμούς των βουνών, όταν άρχισε η παρακμή της Ζάχολης. Ήταν στις αρχές της δεκαετίας του 1870. Οι άντρες εγκατέλειπαν κάθε χειμώνα τα ορεινά και κατέβαιναν χαμηλά, γυρεύοντας δουλειά, κυρίως σε ελαιοτριβεία. Έφτασαν ως τις ακτές του Κορινθιακού, είδαν καινούργια έρημα μέρη. Όσοι αποφάσισαν να εγκατασταθούν μόνιμα στα παράλια, αγόρασαν φτηνά χωράφια, κατάλληλα για να καλλιεργήσουν σταφιδάμπελα.

Ήταν η εποχή όπου κάθε ελληνική οικογένεια έπρεπε να γράψει τη δική της ιστορία για να επιβιώσει.

Οι Κουνιάνοι έφτιαξαν το Δερβένι. Οι Μαυριάνοι τη Λυγιά και τη Ροδιά. Άλλοι διασκορπίστηκαν, έφυγαν για την Αθήνα, την Πάτρα και τον Ψαθόπυργο. Η Ελλάδα του εικοστού αιώνα θα χτιζόταν από αποίκους. Ο στόχος δεν ήταν πια η ελευθερία, αλλά μια καλύτερη τύχη.

Οι Κανακάρηδες, οι Κεκερήδες και οι Λημναίοι –η οικογένεια του Άλκη– ίδρυσαν την αποικία της Λυκοποριάς. Το χωριό είχε ονομαστεί αρχικά Αυγό, από τον ομώνυμο λόφο που σκίαζε τη θάλασσα. Οι κάτοικοι όμως προτιμούσαν από τότε να το λένε Λυκοποριά.

Η Δωροθέα ήταν κοριτσάκι όταν άκουσε τον πατέρα της να λέει ότι το όνομα είχε επινοηθεί από διερχόμενους ταξιδιώτες, πριν καν αποικισθεί η παράκτια γραμμή. Υπήρχε ένα απότομο πέρασμα στον λόφο του Αυγού, η Ποριά. Κάποτε ήταν μονοπάτι λύκων.

Η θεωρία αυτή προκάλεσε ένα είδος εμμονής στη Δωροθέα και κάθε βράδυ, το καλοκαίρι του 1902, έβγαινε στην πίσω βεράντα που έβλεπε προς τον λόφο, μήπως και πάρει το αυτί της

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ουρλιαχτά ή ποδοβολητά. Ο Άλκης, που ήταν μεγάλο πειραχτήρι, της είχε πει, προσπαθώντας να την τρομάξει, ότι τις άγριες αγέλες δεν τις πτοούσε καθόλου το γεγονός ότι η περιοχή ήταν πλέον κατοικημένη και ότι εξακολουθούσαν να οργώνουν την πλαγιά.

Όμως η Δωροθέα δε φοβόταν. Παραήταν εύσπλαχνη από μικρή και αγαπούσε οτιδήποτε της φαινόταν μοναχικό, ίσως εξαιτίας της μητέρας της που εξέπεμπε πάντοτε έναν απροσδιόριστο μαρασμό. Έτσι γύρω από τους λύκους συνέθεσε μια εικόνα μοναξιάς· φαντάστηκε ότι τα άγρια ουρλιαχτά καμουφλάρουν ψυχές απελπισμένες, ότι οι ατελείωτες πορείες και η κακουχία τους μέσα από τα απόκρημνα περάσματα προκαλούν βουβά δάκρυα που δε θα τα σκουπίσει κανείς.

Κι έγιναν τα αγαπημένα της ζώα.

Ακόμη και σήμερα, όταν ανεβαίνει στο δάσος και ατενίζει τον ορίζοντα της σιδηροδρομικής γραμμής, συνειδητοποιεί πως ο μοναδικός λόγος που λατρεύει το βουνό των παιδικών της χρόνων είναι τα χνάρια κάποιου μοναχικού λύκου όπου πάνω τους πατάει τώρα εκείνη. Το χώμα που όργωσε ένα πλάσμα τόσο ξεκομμένο από τον κόσμο όσο και η ίδια.

Φυσικά έμεινε με το μαράζι. Λύκους ούτε είδε ούτε άκουσε ποτέ.

Αρκετοί ξένοι περιηγητές πέρασαν από το χωριό. Ένας από αυτούς, ο Λούντβιχ Σαλβατόρ, δημοσίευσε το 1876 στην Πράγα τις εντυπώσεις του: *Η τοποθεσία Αυγού-Λυκοποριάς*, γράφει, *έχει περίπου πενήντα κατοίκους και διαθέτει, σε δύο χωριστούς παραλιακούς οικισμούς, μερικά σπίτια από λάσπη και άλλα από πέτρα με τοξοειδή παράθυρα και σκεπές δίριχτες ή σε σχήμα περιπτέρου. Εκεί βλέπει κανείς κλήματα και καλαμιές. Η κορυφή του Αυγού, που είναι κωνοειδής κι όχι πολύ ψηλή, φαίνεται από όλα τα σημεία του κόλπου. Κυκλικό στην αρχή, το χωριό κάνει στη μέση ένα γούβωμα και εκεί βρίσκεται η εκκλησιά του Αγίου Νικολάου, με επίπεδη σκεπή και ξύλινο καμπαναριό.*

Η εικόνα δεν έχει αλλάξει πάρα πολύ τον Ιούνιο του 1919.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Έχουν προστεθεί μερικά πλινθόκτιστα σπίτια στην είσοδο του χωριού, σε κάποια σημεία του δρόμου στρώθηκε χαλίκι, ενώ χτίστηκε και δεύτερος ναός, ο Αϊ-Γιώργης. Λίγα θαλασσόδεντρα χωρίζουν τον χωμάτινο περίβολό του από το κτήμα στο οποίο δεσπόζει η βίλα που έχτισε ο Εγγλέζος στα τέλη της δεκαετίας του 1880.

Σε μεταγενέστερες εκδόσεις ξένων περιηγητών γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο σπίτι όπου τώρα κατοικούν η Δωροθέα και η μητέρα της. *Ένα εντυπωσιακό κτίσμα, πάλλευκο σαν γαμήλια τούρτα*, έγραψε ο Γουίλιαμ Γουέινραϊτ. *Πνιγμένο μες στα πεύκα, στις λεμονιές και στις πορτοκαλιές, ρίχνει τον μεγαλοπρεπή ίσκιο του στην ακροθαλασσιά*, σημείωσε ο Χανς Μάιν. Στα ίδια βιβλία αναφέρεται και το καινούργιο σπίτι των Λημναίων, αυτό που έφτιαξε το 1910 στο τέρμα του οικισμού ο πατέρας του Άλκη λίγο πριν πεθάνει, αντικαθιστώντας την παλιά ξύλινη κατασκευή.

Βγαίνοντας από το χωριό, βλέπεις πάνω από τη θάλασσα μια ωραία δίπατη κατοικία με κόκκινα κεραμίδια [Γουέινραϊτ].

Στέκει απόμερα, σαν να περιμένει ένα άλλο σπίτι δίπλα του [Μάιν].

Πουθενά στις σελίδες εκείνες δεν υπάρχει η παραμικρή νύξη για τη Σπηλιά του Φεγγαριού, το μυστικό μέρος που και οι ίδιοι οι Λυκοποριανοί αγνοούν εδώ και χρόνια.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Το πορτρέτο μιας κυρίας

Αγγλία, 1886

Η Μαργαρίτα κοντοστάθηκε στο μακρόστενο χολ, παρατηρώντας τον εαυτό της στον καθρέφτη καθώς έστρωνε το μαντίλι από μουσελίνα που σκέπαζε τον αλαβάστρινο λαιμό της. Το μαρτύριό της είχε τελειώσει. Σε ελάχιστα λεπτά θα βρισκόταν μακριά από κει. Ήταν έτοιμη να φορέσει το καπέλο της όταν είδε τους οικοδεσπότες να έρχονται προς το μέρος της.

«Πρέπει να φύγετε τόσο νωρίς;» τη ρώτησε η κυρία Σέλντον.

«Λυπάμαι, αγαπητή εξαδέλφη. Φοβάμαι ότι δε μου φτάνουν οι ώρες της μέρας για τις δουλειές που εκκρεμούν. Το πλοίο αναχωρεί σε λίγες μέρες. Ο Τόμας δεν περιμένει μόνο εμένα στην Αθήνα. Πρέπει να μεταφέρω και τη μισή του βιβλιοθήκη. Αφήστε τα σκεύη, τους πίνακες».

«Νόμιζα πως το σπίτι σας ήταν πλήρως επιπλωμένο».

«Ω, είναι», αποκρίθηκε η Μαργαρίτα. «Απλώς υπάρχουν κάποια πράγματα που δε θέλει να τα αποχωριστεί εκείνος και κάποια που δε θέλω εγώ».

«Ακόμη δεν μπορώ να χωνέψω αυτή τη μετάθεση», σχολίασε ο κύριος Σέλντον, ο εξάδελφος του Έργουιν. «Έφυγε τόσο ξαφνικά. Χίλιες φορές να έμενε στο Λονδίνο. Μια χαρά ήταν στο Υπουργείο Εξωτερικών».

«Αυτή είναι η μοίρα ενός διπλωμάτη καριέρας, Χένρι», τον παρηγόρησε η σύζυγός του. «Τουλάχιστον γυρίζουν στην πατρίδα της Μαργαρίτας. Κάτι είναι κι αυτό».

«Κρίμα πάντως που μας αφήνετε τόσο νωρίς», συνέχισε ο

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

κύριος Σέλντον, σκαρώνοντας μια γκριμάτσα απογοήτευσης.

Η Μαργαρίτα δεν πείστηκε από την προσπάθειά του. Ήταν εξοικειωμένη με την υποκριτική τους συμπεριφορά. Ήξερε πως οι Σέλντον δεν τη συμπαθούσαν. Διαισθανόταν την αποδοκιμασία τους.

Και πράγματι έτσι ήταν: οι συγγενείς του Τόμας δεν ήθελαν να τη βλέπουν στα μάτια τους. Θα μπορούσε να είναι κόρη του. Και σαν να μην έφτανε αυτό, η ομορφιά της ήταν αφοπλιστική, ξεχείλιζε από τους χυμούς της άγριας νιότης.

Ωστόσο, η αντιπάθεια ήταν αμοιβαία. Κι η Μαργαρίτα τούς έβρισκε ανυπόφορους. Της φαίνονταν αβάσταχτα ψυχροί, όπως και οι περισσότεροι άνθρωποι σ' εκείνη την πόλη.

Παρ' όλα αυτά, είχε κάνει το χρέος της. Το πρωί είχε παραστεί στην τελετή ορκωμοσίας του γιου τους στο Δικηγορικό Σώμα –ενός αυτάρεσκου νεαρού που μιλούσε με θαυμασμό για τον θείο Τόμας και που το ενοχλητικό του βλέμμα το ένιωθε να καρφώνεται πάνω της σε ανύποπτες στιγμές–, ενώ το μεσημέρι τούς είχε συνοδεύσει στο κατασκότεινο σπίτι τους, που έβλεπε στους Κήπους του Κένσινγκτον, για το εορταστικό γεύμα και το τσάι που ακολούθησε. Για ώρες είχε βουλιάξει στην πολυθρόνα και κοιτούσε το ρολόι του τοίχου, υπομένοντας την ανούσια φλυαρία της εξαδέλφης Τζέραλντιν και των υπόλοιπων κυριών που είχαν έρθει εκεί με τους συζύγους τους.

Αποχαιρετώντας τους Σέλντον, βγήκε στην πορφυρή σκιά του φθινοπωρινού απογεύματος και, ανακουφισμένη, προχώρησε βιαστικά προς την άμαξα με το σηκωμένο σκέπαστρο. Ήξερε ότι θα τη σχολίαζαν και δε γύρισε να κοιτάξει το μεγάλο παράθυρο, όπου η κυρία Σέλντον και η σύζυγος του δικαστή Γκρόγκαν είχαν κολλήσει τα πρόσωπά τους.

«Δεν έχω ξαναδεί τόσο εντυπωσιακή γυναίκα», ψιθύρισε η κυρία Γκρόγκαν σκύβοντας στον ώμο της οικοδέσποινας. «Τι αέρας, τι χάρη. Και τα ρούχα της, ω, τα ρούχα της! Φαίνεται απίστευτο που μια Ελληνίδα μπορεί να αποθεώσει την επανάσταση ενάντια στο κρινολίνο και το πλατύγυρο καπέλο». Λες και μι-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

λούσε μόνη της, μαγεμένη. Σώπασε για μια στιγμή και μελέτησε πάλι το ντύσιμο της Μαργαρίτας που εκείνη τη στιγμή διέσχιζε τον δρόμο· τη στενή μπορντό φούστα με το μάλλον ασυνήθιστο μήκος, καθώς διακρίνονταν οι λευκοί αστράγαλοι κάτω από το γκρι παλτό και πάνω από τα δερμάτινα μποτίνια, που ετοιμάζονταν να πατήσουν το σκαλί της άμαξας· το μικρό επίπεδο καπέλο με τα πλουμιστά φτερά στο πλάι· το αραχνοΰφαντο βέλο. «Να λοιπόν πώς δείχνουν οι εξωτικές καλλονές το 1886», κατέληξε η κυρία Γκρόγκαν.

Η εξαδέλφη Τζέραλντιν κούνησε απλώς το κεφάλι της. Πίστευε ότι οι εξωτικές καλλονές δεν ταίριαζαν στους Βρετανούς τζέντλεμεν. Πόσο μάλλον όταν ήταν τόσο νέες και εκείνοι όδευαν προς τη δύση τους.

Η Μαργαρίτα ένιωσε καλύτερα μόλις βολεύτηκε στην άμαξα και, ατενίζοντας τους πελώριους κέδρους που ασήμιζαν κάτω από τον μουντό ουρανό του Λονδίνου, έδωσε τη διεύθυνση της κυρίας Πάνκχερστ στο Πικαντίλι. Είχε ήδη χωθεί κάτω από το ομπρελίνο της τη στιγμή που ο αμαξάς χτύπησε τα καπούλια του αλόγου με το καμτσίκι του, κι έτσι κρυμμένη θα έμενε ως το τέρμα της διαδρομής.

Όταν το σπίτι των Σέλντον είχε πλέον χαθεί πίσω της, αισθάνθηκε ο πιο ελεύθερος άνθρωπος του κόσμου. Μέχρι και το κροτάλισμα των σιδερένιων τροχών τής φάνηκε χαρούμενο. Η Μαργαρίτα προσπάθησε να απολαύσει την ευτυχία που ένιωθε γιατί ήξερε πως δε θα κρατούσε πολύ ακόμη. Γρήγορα θα ξαναέβρισκε τον Τόμας κι η ζωή της θα έπαιρνε πάλι το μονότονο νεκρικό τέμπο που την έσφιγγε σαν θηλιά στον λαιμό.

Το σαλονάκι της κυρίας Πάνκχερστ ήταν γεμάτο από μπροκάρ ταπετσαρίες και προθήκες με λεπτοδουλεμένα ασημένια αντικείμενα. Αν και φροντισμένο με απαράμιλλη νοικοκυροσύνη, δε μαρτυρούσε την αστική ευμάρεια ανθρώπων σαν τους Έργουιν και τους Σέλντον. Μα ήταν μια όαση γαλήνης, ένας χώρος που

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

την ηρεμούσε και της έδινε δύναμη. Κάθε φορά που βρισκόταν εκεί, ένιωθε να τη συνεπαίρνει ένας λυτρωτικός αέρας.

Δεν έφτασε πρώτη, όπως συνήθως. Τέσσερις γυναίκες, περίπου στην ηλικία της, είχαν προλάβει να πιάσουν τις θέσεις του καναπέ. Δύο μεγαλύτερες κυρίες κάθονταν στις πολυθρόνες πλάι στα παράθυρα με τη βελούδινη κουρτίνα που είχε αρχίσει να ξεθωριάζει. Στην άκρη του σαλονιού υπήρχε ένα τραπεζάκι, όπου τρεις κυρίες ταξινομούσαν τις νέες μπροσούρες. Κάθε βδομάδα η κυρία Πάνκχερστ φρόντιζε να ανανεώνει το μανιφέστο του Γυναικείου Κινήματος με καινούργιες ενότητες.

Η Μαργαρίτα πλησίασε δειλά το πάκο με τα χαρτιά και, αφού πήρε ένα φυλλάδιο, κινήθηκε αθόρυβα προς την άλλη γωνιά της σάλας όπου υπήρχε ξεχασμένη μια ξύλινη καρέκλα. Κοίταξε γύρω της με μια δόση ντροπής. Καμιά άλλη δε φόραγε ρούχα σαν τα δικά της, καμιά άλλη δεν έδειχνε σύζυγος ισχυρού άντρα. Όλες κρατούσαν ξεφτισμένα πανωφόρια, τα παπούτσια τους ήταν φθαρμένα και τα σβησμένα μάτια τους είχαν καρφωθεί πάνω της, λες και είχε ξεπηδήσει από ένα παραμύθι που δεν τολμούσαν καν να ονειρευτούν. Η Μαργαρίτα χαμήλωσε το βλέμμα και περιεργάστηκε το φυλλάδιο. *Ψήφος στις γυναίκες*, έγραφε η επικεφαλίδα.

Σύντομα, όλο το σπίτι, από το καθιστικό ως τους διαδρόμους, γέμισε από βουβά πλάσματα, που ξέσπασαν σε ένα ενθουσιώδες χειροκρότημα μόλις είδαν την Έμιλι Πάνκχερστ να κάνει επιτέλους την εμφάνισή της. Στάθηκε όρθια μπροστά στο σβηστό τζάκι. Το πρόσωπό της ήταν ήρεμο. Μόνο τα στήθη της πάλλονταν.

«Αγαπητές φίλες», άρχισε να λέει, «σήμερα θα μιλήσουμε για το δικαίωμά μας στην ψήφο…»

Πενήντα λεπτά αργότερα η Μαργαρίτα περίμενε στην ουρά για να της μιλήσει. Ήθελε να της πει ότι ήταν η τελευταία φορά που βρισκόταν εκεί, ότι σε λίγες μέρες θα εγκατέλειπε την Αγγλία. Μα δεν ήταν σίγουρη πως άντεχε να ξεστομίσει λόγια αποχωρισμού. Τούτος ο κύκλος ήταν ό,τι ωραιότερο είχε ζήσει εδώ και χρόνια. Ήταν μια αχτίδα αισιοδοξίας στην καταπιεσμένη ζωή της, αν και κανείς δε θα μπορούσε να φανταστεί ότι η υπέροχη

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

σύζυγος του Τόμας Έργουιν –«μια Καρυάτιδα των καιρών μας σε βικτοριανό σκηνικό», όπως την είχε αποκαλέσει η εφημερίδα *Πολ Μολ Γκαζέτ*– θα είχε λόγους να προσχωρήσει στις τάξεις μιας αιρετικής.

Η Πάνκχερστ οραματιζόταν μια κοινωνία όπου οι γυναίκες θα ήταν ισότιμες με τους άντρες και ενθάρρυνε την αντίσταση στην αρσενική κυριαρχία. Το ανφάν γκατέ του Λονδίνου την αντιμετώπιζε σαν αστείο, σαν μια καταγέλαστη φιγούρα που κήρυττε ανοησίες για ένα αύριο το οποίο δεν επρόκειτο να έρθει ποτέ. Ποιος θα το πίστευε λοιπόν πως η κυρία Έργουιν ανήκε στο ποίμνιο αυτής της γυναίκας; Η εικόνα της Μαργαρίτας έδειχνε άψογα προσαρμοσμένη στην εποχή της. Έδειχνε να είναι η τελευταία που θα είχε λόγους να αναζητήσει τέτοιου είδους επιρροές. Ακόμη και η σπάνια ομορφιά της αντιπροσώπευε το πρότυπο των καιρών, με εκείνο το οβάλ πιγούνι, εύθραυστο σαν βιολέτα. Ουδείς είχε προσέξει την ανεπαίσθητη κλίση στις άκρες των χειλιών της, που υποδήλωνε σιωπηρά ένα είδος άρνησης να υποταχθεί ολοκληρωτικά στη μοίρα που άλλοι είχαν σχεδιάσει για κείνην.

Φυσικά το είχε κρατήσει κρυφό από τον Τόμας, και όλους αυτούς τους μήνες είχε τα μάτια της δεκατέσσερα μην την αναγνωρίσει κανείς σε τούτη τη γειτονιά. Και από την άνοιξη, δεν έχασε παρά ελάχιστες συγκεντρώσεις της μαχητικής σουφραζέτας που είχε έρθει από το Μάντσεστερ και εξόργιζε με τα κηρύγματά της το περιβάλλον του Έργουιν. Είχε ακούσει να τη σκιαγραφούν με απαξίωση σε μια δεξίωση στο Τσέλσι και η περιέργειά της είχε οξυνθεί. Μόλις μπήκε για πρώτη φορά στο σαλόνι του Πικαντίλι και αντίκρισε το πράο αλλά αποφασιστικό βλέμμα αυτής της γυναίκας, που δεν ήταν πάρα δύο τρία χρόνια μεγαλύτερή της, ένιωσε μια δροσερή πνοή να την κυριεύει. Λίγες μέρες αργότερα η μοναξιά της είχε βρει διέξοδο, ορίζοντα. *Η ανθρώπινη ζωή είναι ιερή*, έλεγε η κυρία Πάνκχερστ. *Η κατάσταση του φύλου μας είναι θλιβερή, πρέπει να ξυπνήσουμε.* Ακούγοντάς την, η Μαργαρίτα εκτόνωνε την καταπιεσμένη της φύση.

Ώσπου πριν από μία εβδομάδα, άκουσε τη φράση που τη συ-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ντάραξε. «Μη φοβάστε να γράφετε», παρότρυνε την ομήγυρη η κυρία Πάνκχερστ, απαντώντας σε μια δεσποινίδα η οποία είχε ρωτήσει εάν ήταν πρέπον να καταπιάνεται στο ημερολόγιό της με θέματα κοινωνικού προβληματισμού. «Κρύβουμε μέσα μας κόσμους από λέξεις. Δε θέλουν να γράφουμε, γι' αυτό και μισούν πεφωτισμένες υπάρξεις από το παρελθόν όπως η Τζέιν Όστεν. Οι καιροί άλλαξαν όμως. Και όλες οφείλουμε να ανακαλύψουμε το θάρρος της έκφρασης, ακόμη κι αν δεν έχουμε το ταλέντο να γράψουμε βιβλία. Τολμήστε λοιπόν!»

Αφού περίμενε κάμποση ώρα στην ουρά, έφτασε μπροστά στην κυρία Πάνκχερστ, κρατώντας το σημειωματάριο που είχε αγοράσει. Ήταν μαύρο, δερμάτινο, με χρυσή κλειδαριά. Εάν οι Σέλντον είχαν ψάξει στις τσέπες του παλτού της θα το είχαν βρει.

«Και πάλι μας δώσατε τροφή για σκέψη», της είπε η Μαργαρίτα.

Η Έμιλι Πάνκχερστ χαμογέλασε. «Πολύ χαίρομαι, κυρία Μπερνς».

Η Μαργαρίτα είχε δώσει ψεύτικο επώνυμο. Εκεί μέσα ήταν η Ελληνίδα σύζυγος κάποιου Τζόναθαν Μπερνς.

Έδειξε το σημειωματάριο. «Λέω να ξεκινήσω σύντομα. Ίσως το γράψιμο με βοηθήσει να νιώσω πιο δυνατή».

«Το γράψιμο είναι εξαίσιο φάρμακο, καλή μου», υπερθεμάτισε η κυρία Πάνκχερστ. «Είναι μια καταπληκτική μέθοδος για να αντλούμε κουράγιο και να βάζουμε σε τάξη τις σκέψεις μας. Επίσης, μας βοηθάει να αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τον εαυτό μας. Πώς αλλιώς θα φτάσουμε εκεί όπου μας αξίζει αν δεν ξέρουμε ποιες είμαστε;»

«Έχετε δίκιο», συμφώνησε η Μαργαρίτα. «Μόνο που δεν έχω ιδέα για τι πράγμα να γράψω».

«Για οτιδήποτε σας τραβάει την προσοχή. Δείτε γύρω σας πόσες γυναίκες υποφέρουν. Δείτε τη μοναξιά που υπάρχει και καταπιαστείτε με αυτήν. Γράφοντας, θα νιώσετε ότι προσπαθείτε να σώσετε τούτα τα πλάσματα και μια τρομερή δύναμη θα σας πλημμυρίσει. Πιστέψτε με, κυρία Μπερνς. Η αίσθηση ότι σώζετε τον κόσμο θα σας απελευθερώσει».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Η Μαργαρίτα τής έσφιξε με ευγνωμοσύνη το χέρι και την καληνύχτισε χωρίς να της πει ότι ίσως δε θα την ξανασυναντούσε. Με βαριά καρδιά κοντοστάθηκε στην πόρτα κι ατένισε τον χώρο που τους τελευταίους μήνες είχε αποτελέσει το ανέλπιστο καταφύγιό της. Το σαλόνι της κυρίας Πάνκχερστ ήταν η μόνη ανάμνηση ευτυχίας που θα κρατούσε από το Λονδίνο.

Όταν ξύπνησε την επόμενη μέρα, στον ουρανό άστραφταν κεραυνοί και η βροχή μαστίγωνε τα τζάμια. Κοίταξε από το παράθυρο. Μια ηλικιωμένη γυναίκα πουλούσε σπίρτα ακουμπισμένη στον φράχτη του Χάιντ Παρκ. Η Μαργαρίτα πήρε το σημειωματάριο από το κομό, το ξεκλείδωσε και με ένα φιλντισένιο μολύβι έγραψε το όνομά της.

Λίγο αργότερα, με το βιβλιαράκι στην τσέπη, ήταν έξω και έψαχνε εικόνες πλασμάτων που χρειάζονταν σωτηρία.

Κι έτσι, ενώ τα απογεύματα τακτοποιούσε τις τελευταίες τους αποσκευές, τα πρωινά έπαιρνε τους δρόμους για να δώσει φωνή στους καταφρονεμένους. Περπατούσε πότε στην κατεύθυνση της λέσχης του Τόμας στο Σεντ Τζέιμς, πότε στα όρια του πάρκου, με τα ακροδάχτυλά της να αγγίζουν το σκαλιστό κιγκλίδωμα. Άλλες φορές έστριβε στην Παρκ Λέιν ή βυθιζόταν στην καρδιά του Μέιφερ, και πάντοτε βάδιζε σκυφτά μες στην ομίχλη, λερώνοντας τα ρούχα της με τη λάσπη που σκόρπιζαν οι μεταλλικές ρόδες των κάρων καθώς έξυναν με θόρυβο το γρανιτένιο οδόστρωμα. Δεν την ένοιαζε όμως. Το μόνο που την ενδιέφερε ήταν ο πόνος ολόγυρά της, το δικαίωμα στην επιβίωση. Κι έγραφε πυρετωδώς.

Στην Πλατεία Τραφάλγκαρ είδε μια ανάπηρη γυναίκα με ένα καλάθι ασφόδελους κι έγραψε για τον αγώνα μιας λαβωμένης ύπαρξης να ζήσει. Στην Πλατεία Λέστερ αντίκρισε ένα σκυλί με καμένα πόδια. Έγραψε πάλι για τον αγώνα μιας λαβωμένης ύπαρξης να ζήσει. Μέχρι που ναύλωσε μια βικτώρια και ζήτησε από τον αμαξά να πάρει την Τσερτς Λέιν Στριτ, στη συνοικία Σεντ Τζάιλς, που μπορεί να απείχε λίγα μόνο τετράγωνα από τη χλιδή

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

της Πλατείας Μπέντφορντ, μα ήταν ο πάτος του βαρελιού. Κι εκεί, στην αμαρτωλή πλευρά της πόλης, είδε τις άμοιρες ιερόδουλες που περιφέρονταν κρατώντας μωρά κιτρινισμένα από τον πυρετό κι έγραψε για το έπος των νεκρών ψυχών.

Όταν επιβιβάστηκε στο καράβι, είχε γεμίσει κάπου δεκαπέντε σελίδες. Δεν υπήρχε ούτε ένα κείμενο χωρίς τη λέξη ελπίδα.

Γιατί λοιπόν, καθώς στέκεται στην κουπαστή και ατενίζει το λιμάνι του Σαουθάμπτον, φαίνεται έτοιμη να κλάψει; Φεύγει από έναν τόπο που δεν τον αισθάνθηκε ποτέ δικό της και γυρίζει στη χώρα της, όπου θα ξαναδεί πρόσωπα οικεία και μέρη αγαπημένα. Γιατί νιώθει ακόμη τόσο λυπημένη; Γιατί η αίσθηση ότι προσπαθεί να σώσει τον κόσμο δεν την έχει απελευθερώσει, όπως της είπε η κυρία Πάνκχερστ;

Ήλπιζε ότι, γράφοντας για τον πόνο των άλλων, θα ξεχνούσε τον πόνο που έτρωγε τα σωθικά της. Και για μια στιγμή ίσως και να τον ξέχασε. Μα τώρα, καθώς γέρνει στο φθαρμένο ξύλο του καταστρώματος και κοιτάζει τη μαύρη θάλασσα που βρέχει τους ντόκους, ένα απέραντο κύμα θλίψης βαραίνει το στήθος της. Το λιμάνι πάλλεται από ζωή. Ναύτες λύνουν σχοινιά, αχθοφόροι πηγαινοέρχονται στη σανιδόσκαλα κουβαλώντας βουνά από δέματα, βάρκες και ατμοκίνητα ρυμουλκά περιμένουν το πλοίο να σαλπάρει· κι εκείνη νιώθει πιο μόνη από ποτέ. Σαν φυλαχτό βαστάει στα χέρια της ένα βιβλίο. Το εξώφυλλο είναι γκρίζο όπως ο ουρανός, τα γράμματα του τίτλου είναι χρυσά, το χρώμα των ονείρων της πριν παντρευτεί τον Τόμας Έργουιν.

Ο καημένος ο Τόμας δε θα της επέτρεπε ποτέ να κρατήσει τη *Μαντάμ Μποβαρύ* σε κοινή θέα γιατί είχε ακούσει πως ήταν έργο βλάσφημο και σκανδαλιστικό. Είναι όμως το αγαπημένο της μυθιστόρημα. Η απόδειξη ότι υπήρξαν κι άλλες γυναίκες εγκλωβισμένες σε γάμους που τις σκότωναν. Το ανοίγει, προσέχοντας μην τσαλακώσει τις σελίδες ο αέρας. Τα μάτια της αναζητούν φράσεις που έχει υπογραμμίσει.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Η ζωή της ήταν κρύα σαν σοφίτα που είχε τον φεγγίτη της στον βορρά. Και η πλήξη, σαν σιωπηλή αράχνη, έπλεκε τον ιστό της στις σκιές, σε κάθε γωνιά της καρδιάς της.

Δύο ασημένια δάκρυα κρέμονται από τις μακριές βλεφαρίδες της.

Ο Φλωμπέρ μιλάει για κείνην.

Και τώρα, δεν μπορούσε να πιστέψει ότι η ανούσια ζωή που ζούσε ήταν η ευτυχία που είχε ονειρευτεί.

Κοιτάζει έναν γλάρο που πετάει κοντά στο κατάστρωμα και ζηλεύει την ελευθερία του. Πρώτη φορά αποχωρίστηκε τον Έργουιν στα πέντε χρόνια που είναι παντρεμένοι και κατά τη διάρκεια αυτών των εβδομάδων βεβαιώθηκε ότι μακριά του ανασαίνει πιο εύκολα. Η ιδέα ότι σε λίγες μέρες θα επιστρέψει στην καθημερινότητα ενός γάμου, που ανέκαθεν της φαινόταν νεκρός, τη γεμίζει απελπισία.

Πώς μπορώ να αισθανθώ ότι σώζω κάποιον γράφοντας, όταν δεν μπορώ να σώσω τον εαυτό μου; συλλογίζεται. Ξάφνου νιώθει την ανάγκη να προσθέσει σ' εκείνες τις σελίδες κάτι για την ίδια.

«Κυρία», της λέει ένας ναύτης καθώς τη βλέπει να κατευθύνεται στην πρώτη θέση, «να ξέρετε ότι ο καιρός δεν προμηνύεται καλός στο μεγαλύτερο μέρος του ταξιδιού μας. Θα σας συμβούλευα να περιορίσετε τις εξόδους από την καμπίνα σας».

Η Μαργαρίτα τού γνέφει ευγενικά και κατεβαίνει τη στενή σκάλα του υπαίθριου καταστρώματος. Μέχρι να φτάσει στην καμπίνα της, άγριες ριπές ανέμου χτυπούν την αποβάθρα. Σκύβει στο φινιστρίνι και βλέπει μαύρα σύννεφα να σκιάζουν τη στεριά. Καπέλα πετούν στον αέρα και κάποιοι τα κυνηγούν αιφνιδιασμένοι.

Είναι η τελευταία φορά που κοιτάζει τον κόσμο χωρίς να έχει αντικρίσει την εικόνα του άντρα που θα αλλάξει τη ζωή της.

Εκείνο το πρωινό της 17ης Σεπτεμβρίου του 1886 η Μαργαρίτα Έργουιν, το γένος Φωκά, θα το θυμόταν ως τα γεράματά της.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Πρώτα άνοιξε το σημειωματάριο και σκάρωσε μια σύνοψη της τραγωδίας της· σε τρίτο πρόσωπο. Από φόβο μήπως αυτές οι σελίδες πέσουν ποτέ στα χέρια του Τόμας. Ήταν ικανός να το δώσει να του το μεταφράσουν λέξη προς λέξη στ' αγγλικά.

Κάποτε την πάντρεψαν με κάποιον που δεν αγαπούσε, έγραψε καθισμένη στην κουκέτα. *Και από τότε όλα κυλούν βουβά, θρηνητικά. Δεν είναι αχάριστη. Το ξέρει ότι χιλιάδες γυναίκες θα προσεύχονταν για μια ζωή σαν τη δική της. Για τις ανέσεις που έχει.*

Ο σύζυγός της δεν είναι κακός άνθρωπος, της δείχνει τον σεβασμό που πρέπει. Μα η καρδιά της δεν μπόρεσε ποτέ να του δοθεί με πάθος. Με τον καιρό έμαθε να τον αγαπάει σαν φίλο ή και σαν πατέρα ακόμη, μια αγάπη γήινη, συγκαταβατική. Δεν τον ποθεί, δεν αντέχει να πλαγιάζει μαζί του. Και αν λυπάται για κάτι, είναι που δεν έμαθε ποτέ πώς είναι όταν ερωτεύεται κανείς. Δεν έμαθε πώς είναι να σε κατακτάει κάποιος που μοιάζει με… Στο σημείο εκείνο σταμάτησε. Ποια ήταν η λέξη;… *να σε κατακτάει κάποιος που μοιάζει με…*

«Ω, δεν είμαι δα και συγγραφέας», μονολόγησε παραπονιάρικα.

Τότε ήταν που έστρεψε το βλέμμα της έξω και τον είδε.

Στεκόταν στη σανιδόσκαλα χωρίς ομπρέλα και κοιτούσε χαμογελαστός το ατμόπλοιο. Προς έκπληξή της η Μαργαρίτα δεν μπόρεσε να πάρει τα μάτια της από το φινιστρίνι. Ένιωσε ξαφνικά μια παράξενη ταραχή. Δεν είχε ξαναδεί τέτοιον άντρα. Έτσι όπως ήταν ψηλός, δυνατός, με φρέσκο πρόσωπο, της έκανε μεγάλη εντύπωση. Ήταν από τους τελευταίους επιβάτες που έμπαιναν στο πλοίο, εντούτοις έδειχνε απόλυτα ήρεμος, δε βιαζόταν καθόλου. Απλώς ατένιζε με ένα υπέροχο αθώο χαμόγελο το παλιό ατμοκίνητο σκαρί των χιλίων εξακοσίων τόνων, αδιαφορώντας για το ψιλόβροχο που είχε αρχίσει να πέφτει. Ύστερα είπε κάτι στον αχθοφόρο που περίμενε φορτωμένος πίσω του και με έναν ζωηρό διασκελισμό ανέβηκε στη σανιδόσκαλα.

Όση ώρα τον περιεργαζόταν η Μαργαρίτα, μια πρωτόγνωρη αγωνία ανακάτευε το στομάχι της. Παρατήρησε με θαυμασμό το

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

χαμηλό μέτωπο, που πάνω του έπεφτε ένα ατίθασο ξανθό τσουλούφι, τα κόκκινα χείλη του, τα γλυκά μάτια που μες στην καταχνιά δεν μπορούσε να καταλάβει τι χρώμα ήταν. Και αποξεχάστηκε να χαζεύει τα δυνατά χέρια του, που έσφιγγαν τα σχοινιά της σκάλας.

Όταν χάθηκε από το οπτικό της πεδίο, εκείνη έμεινε να κοιτάζει το ίδιο σημείο εμβρόντητη. Δεν μπορούσε να πιστέψει ότι ο άντρας που είχε δει ήταν αληθινός, με σάρκα και οστά, κι όχι γέννημα της φαντασίας της.

Η Μαργαρίτα δε θα ξεχνούσε ως τα γεράματά της ότι, όταν γύρισε αναστατωμένη στην ημιτελή πρόταση, οι λέξεις που έψαχνε είχαν ως διά μαγείας φανερωθεί. Διάβασε πάλι αυτό που είχε γράψει: *Δεν έμαθε πώς είναι να σε κατακτάει κάποιος που μοιάζει με…*

Και πρόσθεσε:

…αληθινό πρίγκιπα.

Το όνομά του ήταν Τσαρλς Νέιθαν Φάραντεϊ.

Ο ορίζοντας προς το Γιβραλτάρ είχε μαυρίσει από τις αστραπές, όταν το ατμόπλοιο «Νέλσον» της εταιρείας *Χάρολντ & Σόουβ* απέπλευσε από τις λασπερές ακτές του Σαουθάμπτον, κουβαλώντας στα σπλάχνα του την κυρία Έργουιν και τον τοπογράφο που είχε προσκληθεί στην Ελλάδα από τον σύζυγό της.

Η Μαργαρίτα δε θα ξανάβλεπε ποτέ την Έμιλι Πάνκχερστ και τους Σέλντον και την Αγγλία.

Και οι Σέλντον δε θα ξανάβλεπαν ποτέ τον εξάδελφο Τόμας.

«Μα γιατί να φύγει;» έλεγε και ξανάλεγε ο κύριος Σέλντον. «Εδώ θα γινόταν βουλευτής. Γιατί να γυρίσει στην Αθήνα;»

Απάντηση δεν πήρε ποτέ. Οι Σέλντον θα μνημόνευαν τον Έργουιν αραιά και πού τα επόμενα χρόνια, κουνώντας το κεφάλι τους με λύπη και απορία. Ώσπου κάποια στιγμή θα τον ξεχνούσαν.

Μόνο έπειτα από δεκαετίες, το καλοκαίρι του 1919, υπέργηροι πια, τον ανέσυραν στη μνήμη τους, και τότε ο Έργουιν έμοια-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ζε με μακρινό φάντασμα. «Αλήθεια, Χένρι, τον θυμάσαι τον εξάδελφο Τόμας;» ρώτησε η κυρία Σέλντον. «Τι να απέγινε άραγε; Να έχει πεθάνει;»

Ο άντρας της ανασήκωσε τους ώμους, δηλώνοντας πλήρη άγνοια. Μονάχα μια φράση βρήκε να πει: «Τον ρούφηξε η Ανατολή».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Δεν είχε καλά καλά συμπληρωθεί ένας μήνας από την άφιξή της στο χωριό, όταν άρχισαν να την επισκέπτονται διάφοροι επίδοξοι αγοραστές του κτήματος. Τα προηγούμενα χρόνια δεν μπορούσε κανείς να συνεννοηθεί εύκολα με τη μάνα. Η παρουσία της Δωροθέας αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον τους. Στο κατώφλι της κατέφθαναν γαιοκτήμονες από τα ορεινά, καθώς και από τις γύρω περιοχές. Πίστευαν πως η Δωροθέα θα δεχόταν να το πουλήσει και προσπαθούσαν να την πείσουν ότι δεν είχε άλλη επιλογή. Δύο γυναίκες μόνες σε τόσα στρέμματα γης; Το κτήμα θα αργοπέθαινε, της έλεγαν. Χρειαζόταν άμεσα μια αντρική παρέμβαση. Και της έδειχναν τις γωνιές που είχαν αρχίσει να ρημάζουν κοντά στους φράχτες.

Ο μοναδικός από όλους αυτούς που θυμόταν τώρα η Δωροθέα ήταν ένας μεγαλόσωμος κτηματίας από την Κόρινθο, κοντά στα εξήντα. Την είχε επισκεφτεί στις τέσσερις του Γενάρη, μια μέρα μετά τα γενέθλιά της, και αφού έτεινε προς το μέρος της το χαρτί με την προσφορά του, της είπε: «Είχα γνωρίσει τον πατέρα σου, ξέρεις».

Το στομάχι της σφίχτηκε. Πάντοτε ένιωθε αμηχανία όταν της μιλούσαν για τον πατέρα της. «Αλήθεια;» μουρμούρισε.

«Όχι εδώ όμως», πρόσθεσε ο κτηματίας. «Τον είχα γνωρίσει στον Πειραιά. Στο λιμάνι. Εκεί όπου ήταν η αυτοκρατορία του».

Η Δωροθέα κούνησε το κεφάλι της λέγοντας: «Ναι. Στο λιμάνι του Πειραιά ήταν η αυτοκρατορία του».

Ένας αυτοκράτορας χωρίς καρδιά, πρόσθεσε από μέσα της.

Αναστέναξε. Το ήξερε πως επρόκειτο να ακούσει ακόμη μια εκδοχή για τον πατέρα της που δεν είχε καμία σχέση με τη δική της εκδοχή.

Και πράγματι.

«Ήταν ζεστός άνθρωπος», είπε ο κτηματίας. «Μου είχε σφίξει

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

το χέρι. Με ρώτησε αν είχα γυναίκα και παιδιά. Πολύ ευγενής. Γλυκομίλητος».

Εκείνη απλώς έγνεψε καταφατικά.

«Μιλάμε για εποχές πολύ πριν ξεσπάσει ο πόλεμος», συνέχισε αυτός. «Τότε που δούλευα στα καράβια. Ήμουν υποπλοίαρχος. Η εταιρεία του πατέρα σου είχε αναλάβει την πρακτόρευση του πλοίου μας. Καύσιμα, ασφάλεια θαλάσσης, τα πάντα. Ο πλοιοκτήτης μας τον αποκαλούσε Φάρο του Κόσμου. Μα του είχαν κολλήσει κι άλλα παρατσούκλια. Ο πρίγκιπας του λιμανιού. Ο άρχοντας του Πειραιά».

Η Δωροθέα γέλασε βεβιασμένα. Ήθελε να τελειώνουν.

«Θύμισέ μου πώς λεγόταν η εταιρεία του;»

«*Blue Sea*», απάντησε εκείνη.

«Ναι. *Blue Sea*. Ήταν το μεγαλύτερο γραφείο του λιμανιού. Κανένας άλλος ναυτιλιακός πράκτορας δεν απολάμβανε εκείνα τα χρόνια τη δόξα του πατέρα σου. Λοιπόν;» τη ρώτησε δείχνοντας το νούμερο του ποσού που ήταν αναγραμμένο στο χαρτί. «Τι λες; Είναι η καλύτερη προσφορά που μπορώ να κάνω για το κτήμα».

«Λυπάμαι. Δεν το πουλάω».

Ήταν η απάντηση που έδινε σε όλους.

Ήθελε να στεριώσει εκεί.

Κοντά στις γραμμές του τρένου.

Και στα ίχνη των λύκων που γύρευε μικρή.

Κοντά στη θάλασσα που τόσα χρόνια αγνάντευε σιωπηλή η μητέρα της.

Και συντροφιά με τον Άλκη που είχε αρχίσει να της γεννάει παράξενα συναισθήματα, παρόλο που ήταν ακόμη νωρίς, εκείνους τους μήνες του χειμώνα, να αφουγκραστεί την καρδιά της.

«Δεν το πουλάω», έλεγε σε όλους.

Ήθελε να ριζώσει σε αυτή την άκρη του κόσμου.

Μακριά από τον Πειραιά.

Όσο πιο μακριά μπορούσε από κείνη την «αυτοκρατορία»…

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

II

La Dolorosa

Και στα βαθύτερα τα μάτια ακόμη
υπάρχει χώρος για το φευγαλέο χαμόγελο.

ΑΛΦΡΕΝΤ ΤΕΝΝΥΣΟΝ
[1850]

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Η Δωροθέα δίνει μια κουταλιά λάβδανο στη μητέρα της και περιμένει μέχρι να αποκοιμηθεί. Όση ώρα κάθεται πλάι στην κουνουπιέρα του κρεβατιού, δεν παίρνει τα μάτια της από το κάτασπρο δέρμα που τα χνάρια του χρόνου έχουν αυλακώσει. Παρατηρεί τα χείλη που έμειναν στεγνά από έρωτα, τα δάχτυλα που ουδέποτε αγγίχτηκαν με θέρμη και βλέπει τον εαυτό της σε μερικά χρόνια. Ένα γέρικο δέντρο που ο άνεμος του έκλεψε όλα του τα φύλλα.

Σκέφτεται εκείνον που ρούφηξε κάθε στάλα ζωής από τη μητέρα της, τον άνθρωπο που στους άλλους φαινόταν ζεστός ενώ για τις ίδιες ήταν πάντα απών. Τον πατέρα που δεν μπόρεσε ποτέ του να δώσει αγάπη. Πόσο ψυχρός έδειχνε, πόσο άδειος από συναισθήματα.

Η Δωροθέα θα μπορούσε ίσως να αντέξει τούτη την πατρική εικόνα, αν είχε υπάρξει και σκληρός σαν τόσους άλλους πατεράδες και συζύγους. Σε όλη του τη ζωή όμως δεν είχε σηκώσει χέρι σ᾽ εκείνην ή στη μάνα της. Δεν ύψωνε καν τον τόνο της φωνής του. Ήταν απλώς μια σκιά που περιφερόταν ανάμεσά τους σαν σύννεφο σκόνης στον αέρα.

Ο βασικότερος λόγος που γύρισε στο χωριό μετά τον πόλεμο ήταν η μητέρα της. Όχι πως είχε και πού αλλού να πάει. Δικιά της οικογένεια δεν έφτιαξε και είχε κουραστεί να βλέπει πτώματα και παραμορφωμένους ανθρώπους. Η μόνη ψυχή που την περίμενε στον κόσμο ήταν η μάνα της που εξακολουθούσε να ζει αποτραβηγμένη στα βάθη του αρχοντόσπιτου πάνω από τον κόλπο. Δεν έδιωξε την κυρα-Λένη που τη φρόντιζε, μα πήρε η ίδια το πάνω χέρι. Την ξυπνάει πιο νωρίς τα πρωινά, της μαγειρεύει, φροντίζει τα μαξιλάρια στις πολυθρόνες να είναι αναπαυτικά, μέχρι που

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

την καταφέρνει καμιά φορά να περάσουν τον δρόμο και να σταθούν λίγη ώρα στην ακροθαλασσιά.

Ακόμη και τις σπάνιες φορές που η μητέρα της μιλάει, ένα κομμάτι του μυαλού της είναι σαν να βρίσκεται αλλού. Ίσως στον πεθαμένο άντρα της, υποθέτει η Δωροθέα, διαισθανόμενη τη μοναξιά των ηλικιωμένων, που έρχεται να απελευθερώσει φόβους, αποτυχίες, ισόβιους εφιάλτες και απραγματοποίητα όνειρα. Μα διόλου δεν την πειράζει εντέλει που τις περισσότερες ώρες της ημέρας τη βλέπει να περιδιαβαίνει σιωπηλή τα σκοτάδια του σπιτιού. Το μόνο που θέλει είναι να τη φροντίσει όσο καλύτερα μπορεί. Τώρα που οι νεκροί μαζεύτηκαν από τα ορύγματα κι ο κόσμος ήρθε στα σύγκαλά του, η μόνη έγνοια της είναι τα τραύματα που άφησε η ζωή σ' εκείνο το γέρικο δέντρο. Είναι το δικό της δέντρο και της αρκεί που στέκει ακόμη όρθιο.

Μόλις η μητέρα της παραδίδεται στο σιγανό ροχαλητό που θυμίζει σφύριγμα ανέμου, η Δωροθέα σβήνει τη λάμπα πετρελαίου, κατεβαίνει τη μεγάλη σκάλα και βγαίνει έξω. Παίρνει το μονοπάτι προς την αγροικία στην άκρη του κτήματος. Μπαίνει στις μύτες των ποδιών της, σκύβει από πάνω του και βεβαιώνεται ότι κοιμάται βαθιά. Η λάμπα στο βάθος σκορπίζει αχνές ανταύγειες που τρεμουλιάζουν. Στο ημίφως παρατηρεί το ξεραμένο του δέρμα. Αναρωτιέται εάν η ώχρα που αγκαλιάζει σαν χλωμή φωτιά το ρυτιδιασμένο του πρόσωπο θα μπορούσε να οφείλεται στους ανέμους της ερήμου.

Ο τραυματισμένος άντρας φαίνεται γαλήνιος στον ύπνο του κι έτσι ούτε του μετακινεί το μπανταρισμένο χέρι που κρέμεται στο πλάι κι αγγίζει το δάπεδο, ούτε του σκουπίζει το ιδρωμένο του μέτωπο.

Αναλογίζεται πόσο ειρωνικό είναι που δύο ψυχές, άγνωστες μεταξύ τους, κοιμούνται τόσο κοντά η μία στην άλλη υπό την επήρεια του ίδιου φαρμάκου. Άραγε ποιους ακριβώς πόνους θάβουν βαθύτερα η μητέρα της κι εκείνος ο άγνωστος άντρας; Οι πόνοι είναι το έργο της ζωής της. Οι πόνοι των άλλων και οι δικοί της.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Θυμάται μια νοσοκόμα που τα βράδια κατέβαζε το λάβδανο σαν νερό κι έπειτα φλυαρούσε ασυστόλως για τα βάσανά της, ώσπου έπεφτε σε λήθη. Πρέπει να πει στον Άλκη να της φέρει καινούργια παρτίδα από την Πάτρα ή την Κόρινθο, γιατί το απόθεμα στερεύει.

Αφήνει πίσω της τον άνθρωπο που ισχυρίζεται ότι πέρασε τη ζωή του στα μονοπάτια της ερήμου και αποφασίζει να ακολουθήσει το μονοπάτι στη δική της έρημο. Απόψε θα πάει να βρει τον Άλκη στο μυστικό τους μέρος. Το λάβδανό της θα είναι η Σπηλιά του Φεγγαριού, το κρησφύγετο των παιδικών τους χρόνων, όπου τώρα, στα τριάντα ένα χρόνια τους και οι δύο, έχουν εγκαταστήσει τη χώρα της μοναξιάς τους.

Αρκετά με τις πληγές των άλλων, λέει μέσα της καθώς ανηφορίζει το χορταριασμένο δρομάκι του κτήματος.

Τον πρώτο καιρό αφότου γύρισε, είχαν υπάρξει νύχτες που, για να πάει εκεί, περπατούσε όλη τη δημοσιά μπροστά απ' το χωριό. Ήξερε πως στο καταχείμωνο οι πόρτες και τα παράθυρα σφάλιζαν από νωρίς και ότι σπανίως τριγυρνούσε ψυχή στην ανεμόδαρτη ακτή. Μα δεν την πολυένοιαζε κιόλας αν την έβλεπαν. Είχε μόλις επιστρέψει από έναν κόσμο όπου η ζωή δεν είχε την παραμικρή αξία και η φρίκη σάρωνε το μυαλό της. Φαινόταν σαν να μην ήξερε τι πόλεμο μπορούσε να υποστεί μια γυναίκα όταν κάποιος την έβλεπε να χάνεται νυχτιάτικα πίσω από τα βράχια μιας ερημιάς.

Η Δωροθέα άρχισε να προσέχει μόνον όταν στις συναντήσεις τους αναβίωσε η φλόγα της παλιάς αμαρτίας. Τότε ήταν που της είπε ο Άλκης: «Μην έρχεσαι από τον δρόμο, είναι επικίνδυνο». Το ίδιο της είχε πει και πριν από τρία χρόνια, την εποχή που εντελώς απροσδόκητα, και για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, έγιναν εραστές.

Την άνοιξη, όταν ο καιρός ζέστανε απότομα, ήρθαν βραδιές που η Δωροθέα βουτούσε στη θάλασσα μπροστά από το κτήμα και κάλυπτε την απόσταση κολυμπώντας κατά μήκος της ακτής,

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

κάτω από τον σκοτεινό ουρανό. Ο Άλκης είχε γελάσει με την καρδιά του βλέποντάς τη να αναδύεται από το νερό με το λινό πουκάμισο και το βαμβακερό μεσοφόρι κολλημένα πάνω στο βρεγμένο της κορμί. Ξαφνικά όμως είχε νιώσει πως ήταν ερωτευμένος με μια γοργόνα και μελαγχόλησε. Όσο πιο κοντά του ερχόταν τόσο πιο μακριά του έφευγε. Μπορεί να έκαναν έρωτα, αλλά δεν ήταν δική του.

Ο πιο ασφαλής δρόμος ωστόσο –αυτός που έπαιρνε καμιά φορά και μικρή, με την ελπίδα ότι ίσως ανακάλυπτε ίχνη από το παλιό ταξίδι κάποιου μοναχικού λύκου– ήταν το στενό μονοπάτι που εκτεινόταν πάνω από το χωριό, παράλληλα με την ακτογραμμή. Η απόσταση δεν ήταν μεγάλη· περίπου ενάμισι χιλιόμετρο μέσα από θάμνους και πορτοκαλιές. Τις καλοκαιρινές νύχτες, που όλο και κάποιος θα σεργιάνιζε στον κεντρικό δρόμο ή θα τα έπινε στην αυλή του, μονάχα η πορεία στους πρόποδες της πλαγιάς, λίγο χαμηλότερα από τις γραμμές, μπορούσε να της εγγυηθεί τη μυστικότητα που είχαν υποσχεθεί ο ένας στον άλλο.

Όταν ήταν παιδιά δεν είχαν κανέναν ιδιαίτερο λόγο να φοβούνται. Ουδέποτε είχε ανακαλύψει κανείς το κρησφύγετό τους, μα ακόμη κι αν γινόταν αντιληπτή η συνήθειά τους να χάνονται εκεί, το καπρίτσιο θα βαφτιζόταν παιδική απερισκεψία και θα τη γλίτωναν με μερικές βουρδουλιές, ο Άλκης κυρίως δηλαδή, γιατί τη Δωροθέα δεν τη μάλωναν συχνά. Όμως εκείνα τα χρόνια δεν είχαν τίποτα φοβερό να κρύψουν. Χάνονταν στη σπηλιά τους επειδή, σαν όλα τα παιδιά, ήταν γοητευμένοι με την ιδέα μιας κρυψώνας. Διάβαζαν βιβλία για πειρατές και πριγκίπισσες, μιλούσαν ασταμάτητα, έπαιζαν πεντόβολα και κρεμάλα, ενώ έφτιαχναν βαρκούλες από χαρτί και τις έριχναν στη θάλασσα να δουν μέχρι πού θα φτάσουν.

Το λημέρι τους ήταν μια όαση αθωότητας που ζωντάνευε κάθε Ιούνιο, όταν κατέφθανε η Δωροθέα με τους γονείς της από τον Πειραιά, και ξεψυχούσε στις αρχές κάθε Σεπτέμβρη, όταν έλεγαν αντίο για να περάσουν τον χειμώνα χωριστά. Ώσπου το 1916, το τελευταίο καλοκαίρι που η Δωροθέα, μεγάλη πια, πέ-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ρασε εκεί, ο Άλκης είδε έκπληκτος τα μάτια της να πλημμυρίζουν δάκρυα. Χρόνια ήταν ερωτευμένη με έναν ταγματάρχη του Ελληνικού Στρατού. Η Δωροθέα τού το είχε πει στο παρελθόν, όπως επίσης του είχε αποκαλύψει –λες και με την προσθήκη της πληροφορίας εκείνος θα πονούσε λιγότερο– ότι ο άντρας που είχε κλέψει την καρδιά της ήταν παντρεμένος. Ωστόσο, εκείνη τη νύχτα, στον παλιό παράδεισο των παιδικών τους χρόνων, έκλαψε γοερά, κυριεύτηκε ολόκληρη από το πένθος του έρωτά της και κάποια στιγμή, μες στο ξέσπασμα του θρήνου, όρμησε πάνω του με λύσσα και τον δάγκωσε στον λαιμό. Ξάφνου ο Άλκης έγινε στα μάτια της η διέξοδος από την οδύνη που βίωνε. Είχαν πρωτοκάνει έρωτα πάνω στις πέτρες. Σαν ζώα που τα κυρίευσε ο δαίμονας.

Βηματίζοντας έχει τον νου της μην πατήσει κανένα φίδι που κοιμάται και, αφού διασχίζει τα περιβόλια, φτάνει στις δύο πανύψηλες λεύκες που ορθώνονται σαν πλάσματα καταραμένα να μην αγγιχθούν ποτέ. Τις κοιτάζει για λίγο έτσι όπως διαγράφονται αχνά στο σκοτάδι και κόβει δεξιά, στο κατηφορικό μονοπάτι που από το ύψωμα βγάζει στην παραλιακή δημοσιά.

Περνάει το σπίτι του Άλκη συνεχίζοντας δυτικά, προς το ακρωτήρι. Αφήνει πίσω της το χωριό, κατεβαίνει στην ακτή και, πατώντας πάνω στα χοντρά βότσαλα, αντικρίζει το περίγραμμα των βράχων, πίσω από τους οποίους την περιμένει ο αθέατος κολπίσκος που είχαν ανακαλύψει στα δώδεκά τους χρόνια.

Αμέσως μόλις πηδάει τα βράχια, ακούγεται μουσική. Η Δωροθέα αναγνωρίζει τις νότες. Είναι το *Una Furtiva Lagrima*. Ο Καρούζο που χάνεται στ' αστέρια. Ο Άλκης έχει φέρει το φορητό γραμμόφωνο. Το έχει κουρδίσει για να παίζει μελωδίες που μιλούν στην καρδιά της.

Ναι, θα μπορούσα να πεθάνω, τραγουδάει η βαθιά φωνή. *Μόνο αν πέθαινα από αγάπη*.

Βγάζει τα παπούτσια και περπατάει ξυπόλυτη στις πέτρες. Ένα

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ισχνό φως λαμπυρίζει εκεί όπου τελειώνει η σφιχτή αγκαλιά του κολπίσκου. Ο Άλκης κάθεται οκλαδόν στη Σπηλιά του Φεγγαριού και κοιτάει τον ουρανό. Τα έχει ετοιμάσει όλα σχολαστικά, όπως πάντα. Η κουβέρτα χάμω. Μια λάμπα να καίει. Ένα μπουκάλι κρασί, δύο ποτήρια. Λίγο ψωμί και τυρί.

Στην πραγματικότητα δεν είναι κανονική σπηλιά, αλλά ένα βαθούλωμα ανάμεσα σε δύο μακρόστενους βράχους στην άκρη της παραλίας, που περισσότερο μοιάζει με κουφάλα δέντρου. Δε χωρούν παρά δύο άνθρωποι μέσα, μα χωράει και το φεγγάρι μαζί τους, γιατί από το σημείο εκείνο, κάτι νύχτες με πανσέληνο, νομίζεις ότι μπορείς να απλώσεις το χέρι σου και να το πιάσεις. Γι' αυτό την ονόμασαν Σπηλιά του Φεγγαριού.

Ο Άλκης δεν έχει ακούσει τα βήματά της.

«Ήρθα», του λέει.

Γυρίζει το κεφάλι του και αντικρίζει την πιο ωραία γυναίκα του κόσμου: ένα πλάσμα πολύ αδύνατο, με πρόσωπο αγγελικό, φρύδια λεπτά σαν να τα σχεδίασε το μολύβι ενός ζωγράφου, μαλλιά σπαστά, στο χρώμα του κερασιού, που κυματίζουν ατίθασα στο αεράκι. Διακρίνει την καταπιεσμένη ένταση των ματιών της, τον καταπιεσμένο αισθησιασμό των χειλιών της.

«Μάλλον θα διψάς», της λέει. «Για να δούμε τι έχουμε. Λοιπόν, το κρασί μας απόψε είναι…»

«Αυτή τη στιγμή, ούτε να πιω θέλω ούτε να φάω».

«Τι θα ήθελες;»

«Να σταματήσω να σκέφτομαι».

Την επόμενη στιγμή μοιάζουν σαν να παλεύουν. Εκείνη έχει καθίσει πάνω του και με τα μάτια κλειστά τον οδηγεί στον ρυθμό που χρειάζεται για να αφεθεί στο ταξίδι της λήθης. Πότε ορθώνει το κορμί της ψηλά ρίχνοντας πίσω το κεφάλι, πότε ξαπλώνει στο σώμα του που σπαράζει, και κολλάει τα χείλη της στο αυτί του· το ένα της χέρι γλιστράει στα μαλλιά του, το άλλο τού σφίγγει τον σβέρκο.

Εκείνος δεν τη χάνει ούτε λεπτό από τα μάτια του, έχει ανάγκη να την κοιτάζει, γιατί σε αντίθεση με τη Δωροθέα η σαρκική

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

τους ένωση δεν είναι τρόπος για να μη σκέφτεται, μα τρόπος για να υπάρχει, να ελπίζει, να βλέπει τη ζωή του σαν δώρο. Ξέρει ότι όλα θα σκοτεινιάσουν μόλις εκείνη αποτραβηχτεί από το κουβάρι που έχουν γίνει, και ρουφάει τον ιδρώτα της απολαμβάνοντας το φως του φεγγαριού που φωτίζει τις νοτισμένες θηλές της, το αμυδρό χνούδι που κατηφορίζει από τον αφαλό της στην ηβική χώρα, τα βλέφαρά της που τρεμοπαίζουν. Τη φιλάει στον λαιμό, στα μπράτσα, στα μικρά στήθη που τραντάζονται από τις κοφτές ανάσες. Αλλά δεν τη φιλάει ποτέ στο στόμα. Είναι ο κανόνας που έθεσε χρόνια πριν εκείνη. *Δε φιλιόμαστε στο στόμα*.

Ο Άλκης είναι σίγουρος πως όταν κάνουν έρωτα στο μυαλό της αναδύεται ο άντρας που τη στοιχειώνει. Την αγκαλιάζει σφιχτά, όμως, θέλοντας να την τραβήξει από το φάντασμά της. Αφού τελειώνει η άηχη πάλη τους, μένουν για μια στιγμή σιωπηλοί και ύστερα, λαχανιασμένη, του απευθύνει πάντα την ίδια φράση, που στ' αυτιά του ηχεί σαν επικήδειος.

«Το ξέρεις ότι δε σημαίνει τίποτε αυτό».

«Μην ανησυχείς», της λέει εκείνος. «Το έχω υπόψη μου».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Αθήνα, 1886

Στην επιτυχία του λόρδου Γκίλμορ!» είπε ο Έργουιν, υψώνοντας το ποτήρι του. «Είθε το έργο του να αφήσει εποχή!»

«Εβίβα!» αναφώνησε ο Ιωάννης Δαμασκηνός.

Ο λόρδος Γκίλμορ δοκίμασε μια γουλιά από τις *Πλαγιές του Παρνασσού*, το ονομαστό εγχώριο κρασί που τους είχαν σερβίρει, και διέτρεξε με το βλέμμα του την πολυτελή αίθουσα εστιατορίου του ξενοδοχείου *Κάρλτον*. Εντυπωσιακοί πολυέλαιοι κρέμονταν από την οροφή, βελούδινες κουρτίνες έντυναν τα παράθυρα, σερβιτόροι με λιβρέες πηγαινοέρχονταν ακατάπαυστα.

«Πρέπει να ομολογήσω πως τα ξενοδοχεία της Αθήνας είναι εξαιρετικά», δήλωσε σκουπίζοντας τα χείλη του.

«Μιλόρδε, αυτή η χώρα δεν είναι τόσο πρωτόγονη όσο νομίζουν κάποιοι», παρατήρησε ο Έργουιν.

«Και χάρη σε ανθρώπους σαν κι εσάς», είπε ο Δαμασκηνός δείχνοντας τον Έργουιν και τον λόρδο Γκίλμορ, «θα κάνει ακόμη μεγαλύτερα βήματα προόδου. Κύριε Έργουιν, σας είμαστε υπόχρεοι. Δεν πέρασε παρά ένας μήνας από τη συζήτηση που είχατε με τον κύριο Χόλμπεργκ και ένας από τους σπουδαιότερους τοπογράφους στον κόσμο βρίσκεται κοντά μας».

«Αλήθεια, κανένα νέο από τον Φάραντεϊ;» ρώτησε ο Γερμανός βοηθός του Γκίλμορ, ένας νεαρός ονόματι Κρίστιαν Βολφ.

«Αναμένεται από μέρα σε μέρα», του αποκρίθηκε ο Έργουιν τη στιγμή που η αίθουσα σείστηκε από έναν δυνατό θόρυβο, τον ήχο ταψιών που έπεφταν πάνω σε πλάκες και τις στριγκλιές γυναικών από τα βάθη της κουζίνας.

Απέφυγε να πει ότι κανένα τηλεγράφημα δεν είχε φτάσει από τον Φάραντεϊ, σχετικά με την ημερομηνία της άφιξής του.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Λοιπόν, ας απολαύσουμε το γεύμα μας», πρότεινε ζωηρά ο Έργουιν μόλις άρχισαν να καταφθάνουν τα πρώτα πιάτα.

Ο λόρδος Γκίλμορ και ο συνεργάτης του είχαν φτάσει το προηγούμενο βράδυ, στις 16 Σεπτεμβρίου του 1886, και ο Έργουιν είχε σπεύσει αμέσως να προσφέρει τις υπηρεσίες του. Έστειλε με την άμαξά του τον Πίτερ Φάινς, τον πρώτο γραμματέα της Βρετανικής Αποστολής, να τους παραλάβει από το λιμάνι του Πειραιά, ενώ είχε ήδη ρυθμίσει τις λεπτομέρειες της διαμονής τους στο διάσημο ξενοδοχείο *Κάρλτον* της Πλατείας Ομονοίας. Το πρωί τούς οδήγησε ο ίδιος στο γραφείο του Ιωάννη Δαμασκηνού, όπου υπέγραψαν το συμβόλαιό τους με την Εταιρεία Σιδηροδρόμων.

Θα απορροφόνταν στο δίκτυο της Θεσσαλίας. Το κλιμάκιό τους με προορισμό τον βορρά επρόκειτο να αναχωρήσει σε τέσσερις μέρες.

Ο Έργουιν ήταν χαρούμενος που είχε καταφέρει να εξυπηρετήσει τον Χόλμπεργκ, φέρνοντας στην Ελλάδα έναν τοπογράφο σαν τον λόρδο Τζέιμς Γκίλμορ. Ωστόσο η αξιοθαύμαστη ζωτικότητα που χαρακτήριζε τις κινήσεις του εκείνες τις μέρες οφειλόταν και σε άλλους λόγους. Πολύ σύντομα θα ξανάβλεπε τη Μαργαρίτα, την αγαπημένη του σύζυγο. Την είχε επιθυμήσει αφάνταστα και ανυπομονούσε να αντικρίσει το πρόσωπό της. Το σπίτι ήταν άδειο χωρίς εκείνην.

Επιπλέον είχε αρχίσει να μελετάει το σχέδιο με το οποίο θα έφερνε εις πέρας την αποστολή που του είχε αναθέσει το γραφείο του πρωθυπουργού Σόλσμπερι. Δεν είχε μιλήσει σε κανέναν για τις μυστικές προθέσεις της βρετανικής κυβέρνησης, ούτε καν στον ίδιο τον πρεσβευτή Ράμπολντ. Είχε λάβει την εντολή πρώτα να καταλήξει στις κινήσεις του και κατόπιν να ενημερώσει τη διπλωματική ιεραρχία. Για την ώρα ιχνηλατούσε το έδαφος. Συναντιόταν με παλιούς του γνώριμους, οι οποίοι ήταν είτε βουλευτές, είτε δημοσιογράφοι, είτε άνθρωποι με οικονομική δύναμη, και αλίευε πληροφορίες για τον Τρικούπη και τους υπουργούς του, για τον Δηλιγιάννη, για τα μικρότερα κόμματα στη

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Βουλή. Ενημερώθηκε για κάποια ατασθαλία που σημειώθηκε πέρυσι στο Υπουργείο Οικονομικών, έμαθε ποια στελέχη της εξουσίας έχαιραν εμπιστοσύνης και ποια χρηματίζονταν. Κάθε στοιχείο ήταν πολύτιμο. Η μόνη δυσοίωνη πτυχή που μετρίαζε κάπως τον ενθουσιασμό του αφορούσε τον δεύτερο τοπογράφο που είχε προσκληθεί από την Αγγλία. Ο Τσαρλς Φάραντεϊ δεν είχε δώσει το παραμικρό σημείο ζωής έπειτα από την αρχική διαβεβαίωσή του ότι μέχρι το τέλος του μήνα θα βρισκόταν στην Ελλάδα.

«Λες να το μετάνιωσε, Πίτερ;» ρώτησε τον πρώτο γραμματέα όταν το ημερολόγιο στο γραφείο του έδειχνε 19 Σεπτεμβρίου.

«Δε νομίζω, σερ Τόμας», απάντησε ο κύριος Φάινς. «Ειλικρινά, έδειξε κατενθουσιασμένος όταν μιλήσαμε στο Λονδίνο. Θα συνιστούσα να κάνουμε λίγη υπομονή ακόμη. Έχουμε μερικές μέρες μπροστά μας».

Την παραμονή της αναχώρησής τους, ο λόρδος Γκίλμορ και ο χαρτογράφος Βολφ ξεναγήθηκαν από τον Έργουιν στις περιοχές όπου η Αθήνα φάνταζε έτοιμη να αναμετρηθεί με το μέλλον. Είδαν τα χαμόσπιτα στη σκιά της Ακρόπολης, που σύντομα θα γκρεμίζονταν για να δώσουν τη θέση τους σε δρόμους και νέες κατοικίες. Ανέβηκαν μέχρι εκείνη την ερημιά, το Κολωνάκι, όπου δέσποζε το καινούργιο Θεραπευτήριο του Ευαγγελισμού. Φτάνοντας έπειτα χαμηλά, πέρασαν την οδό Πατησίων με τις ωραίες επαύλεις και βγήκαν στις κακοτράχαλες αλάνες κάτω από την Πλατεία Ομονοίας. Παντού έβλεπες γιαπιά. Σύννεφα μαρμαρόσκονης εκτινάσσονταν κατά κύματα από χειροκίνητα μαρμαροπρίονα, κασμάδες και σφυριά συναγωνίζονταν μεταξύ τους σε ρυθμό, άντρες με κοστούμια και ημίψηλα καπέλα μετρούσαν τετράγωνα στο χώμα κρατώντας κομμάτια σπάγκου, ενώ τα κάρα που κουβαλούσαν φορτία λαξεμένης πέτρας δε σταματούσαν να καταφθάνουν με θόρυβο από τα νταμάρια της Πεντέλης.

«Βλέπετε;» είπε ο Έργουιν. «Η πόλη εκσυγχρονίζεται με ταχύτατους ρυθμούς».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Πράγματι», μουρμούρισε ο λόρδος. «Ας ελπίσουμε ότι ο κύριος Φάραντεϊ δε θα μας εκθέσει στους φουκαράδες τους Έλληνες».

«Τι εννοείτε;» ρώτησε ο Τόμας ξαφνιασμένος.

«Ω, δεν αμφιβάλλω ότι είναι καλός τοπογράφος», αποκρίθηκε ο Γκίλμορ. «Αλλά είναι καλός τοπογράφος, όταν θέλει να είναι. Έτσι και χάσει το ενδιαφέρον του για μια δουλειά, που μπορεί να το χάσει για ένα σωρό λόγους –επειδή τα δάση δεν είναι πολύ πράσινα ή επειδή οι άλλοι δεν πάνε με τα νερά του–, τότε μπορεί να τα τινάξει όλα στον αέρα».

«Αλήθεια;» είπε ο Τόμας.

«Τον έχετε γνωρίσει, κύριε Έργουιν;»

«Ναι. Κάποτε στην Κωνσταντινούπολη. Δε θα διαφωνήσω ότι μου φάνηκε ασυνήθιστος τύπος».

«Και για ποιον ακριβώς λόγο σάς φάνηκε», πρόφερε τις λέξεις ελαφρώς περιπαιχτικά, «*ασυνήθιστος τύπος*;»

«Να, πάντα κυκλοφορούσε με ένα βιβλίο στο χέρι. Ακόμη και στις λέσχες του Πέραν. Και μια φορά θυμάμαι…» Γέλασε. «Είναι λίγο αστείο… Κάποτε, θυμάμαι, έσκισε μια σελίδα από το βιβλίο του, την τσαλάκωσε και την πέταξε στο τζάκι. "Γιατί, άνθρωπέ μου, την έσκισες;" τον ρώτησα. Τι μου απάντησε; Ότι ήταν εξαιρετικά κακογραμμένη».

Στο σημείο εκείνο πετάχτηκε ο Γερμανός. «Εγώ τον έχω δει να κρατάει ένα αναμμένο σπίρτο μέχρι η φλόγα να σβήσει στο δέρμα του».

«Φαντάζομαι ότι το κάψιμο θα τον έκανε να υποφέρει».

«Κι όμως, κύριε», αντέτεινε ο Βολφ, «δεν έδειξε το παραμικρό ίχνος πόνου. Όταν τον ρώτησα πώς τα κατάφερε, μου είπε ότι το μυστικό είναι να μη σε νοιάζει».

«*Να μη σε νοιάζει*», επανέλαβε ο Έργουιν. «Δεν καταλαβαίνω…»

«Μήπως υπάρχει και κανένας στον κόσμο που μπορεί να καταλάβει τον Φάραντεϊ;» συνέχισε ο λόρδος Γκίλμορ. «Πριν από δύο χρόνια εγκατέλειψε τους Ισπανούς πολύ πριν λήξει το συμβόλαιό του. Μου είπε ότι δεν τον άφηναν να παίρνει το καβαλέ-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

το του στους λόφους. Ήθελε στα διαλείμματα της δουλειάς να ζωγραφίζει μοναστήρια και το υπόλοιπο συνεργείο παραπονιόταν ότι, εάν γινόταν επιδρομή από ληστές, θα τους καθυστερούσε μαζεύοντας τα περιττά του συμπράγκαλα. Και προτίμησε να φύγει. Το ίδιο βράδυ κιόλας τους άφησε σύξυλους».

«*Ασυνήθιστος* δεν είναι η κατάλληλη λέξη, κύριε Έργουιν», συμπλήρωσε ο Βολφ. «Καλύτερα να λέγαμε εκκεντρικός».

Μια μέρα πριν από την άφιξη της Μαργαρίτας, ο Έργουιν έδωσε εντολή στην οικονόμο του να γεμίσει όλα τα ανθοδοχεία του σπιτιού με καμέλιες και τριαντάφυλλα. «Μόνο μην ξεχάσετε, κυρία Μόρτον», τη δασκάλεψε, «να της πείτε ότι τα λουλούδια ήταν δική σας ιδέα». Χρόνια τού προσέφερε τις υπηρεσίες της. Την εμπιστευόταν.

«Δε θα με πιστέψει, κύριε», αποκρίθηκε η οικονόμος.

«Δεν πειράζει, εσείς έτσι θα της πείτε», επέμεινε ο Τόμας.

Η κυρία Μόρτον χαμογέλασε. Ήξερε πως για τον Έργουιν, και για χιλιάδες κυρίους σαν κι αυτόν, τέτοιου είδους ρομαντισμοί λογίζονταν επιπόλαιες και σαχλές παρορμήσεις. Ο ίδιος λυπόταν καμιά φορά τον εαυτό του που δεν μπορούσε να εκδηλώσει όσα θα ήθελε. Όμως ήταν σημάδι αδυναμίας για έναν καθωσπρέπει Άγγλο τζέντλεμαν να σαλιαρίζει. Δε γινόταν να αλλάξει στα πενήντα του.

Εκείνο το πρωί, περπάτησε χαμογελαστός μέχρι τη Βρετανική Αποστολή, χαζεύοντας τα μόνιππα και τα λαντό που ανεβοκατέβαιναν τη λεωφόρο Πανεπιστημίου, και μόλις μπήκε στο κτίριο ζήτησε να μάθει αν είχε φτάσει κανένα τηλεγράφημα από τον Φάραντεϊ.

«Τίποτα», του απάντησε ο Φάινς.

«Διάβολε», μουρμούρισε.

Έμεινε για λίγο σιωπηλός. Η παραφωνία της περίπτωσης Φάραντεϊ δεν τον άφηνε να απολαύσει την ευχάριστη ανυπομονησία που του προκαλούσε ο ερχομός της Μαργαρίτας.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Τι να κάνω, Πίτερ;» έκανε ξεφυσώντας. «Έχουμε 23 Σεπτεμβρίου. Να πάω να ενημερώσω τον Δαμασκηνό ότι ο άνθρωπος αυτός αποδείχτηκε αφερέγγυος; Θεέ μου, θα γίνω ρεζίλι στον Χόλμπεργκ. Τους υποσχέθηκα δύο τοπογράφους, όχι έναν».

«Ας του δώσουμε μια τελευταία διορία. Τρεις μέρες ακόμη».

Ο Έργουιν κοίταξε τον ουρανό από το παράθυρο και βρήκε ζεστό καταφύγιο στη σκέψη της γυναίκας του. Αποφάσισε να αποδιώξει τις έγνοιες για τον Φάραντεϊ. Όλα μπορούσαν να περιμένουν λίγο, τώρα που γυρνούσε εκείνη. «Σύμφωνοι», είπε στον Φάινς. «Τρεις μέρες ακόμη».

Μια σκοτεινή κηλίδα από σύννεφα μουτζούρωνε το βάθος του ορίζοντα, μα ο Τόμας Έργουιν δεν έδωσε σημασία.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Μετά τη γιορτή της σάρκας ο θρήνος της καρδιάς. Η Δωροθέα μαζεύεται στην άκρη της κουβέρτας τους και ατενίζει τη μαύρη θάλασσα. Ο Άλκης κάθεται λίγο παραπέρα, οι φτέρνες του είναι θαμμένες στα βότσαλα.

Καθώς ο δίσκος φτάνει πάλι στο τέλος του, η μόνη μουσική στη Σπηλιά του Φεγγαριού είναι ο ήχος της ακροθαλασσιάς και οι βραχνές φωνές των γλάρων που κουρνιάζουν πάνω στα γαλήνια νερά.

«Μπορείς να το βάλεις ξανά, σε παρακαλώ;»

«Το ίδιο;» της λέει. «Έχω φέρει κι άλλες πλάκες. Μήπως θέλεις…»

«Μου αρέσει ο Καρούζο. Με ταξιδεύει».

Ο Άλκης κουρδίζει το γραμμόφωνο και στερεώνει τη βελόνα στην αρχή της πλάκας.

Η ψαλμωδία των εγχόρδων. Ύστερα ένα βιολοντσέλο. Και μετά η φωνή. Η Δωροθέα κλείνει τα μάτια της.

Άραγε πού ταξιδεύεις; συλλογίζεται εκείνος. *Πόσο θα ήθελα να ξέρω τι σκέφτεσαι.*

«Σήμερα το πρωί σε είδα να ανεβαίνεις την πλαγιά», της λέει.

«Με κατασκόπευες;» τον ρωτάει γελώντας.

«Πολύ θα ήθελα να σε κατασκοπεύσω, αλλά όχι, δεν έχω το κουράγιο. Τυχαία σε είδα. Ήμουν με το ποδήλατο. Όταν έφτασα στο ύψος του καφενείου, έστρεψα πάλι το βλέμμα μου. Σε είδα να στέκεσαι και να κοιτάς πέρα μακριά, τη γραμμή».

«Το κάνω καμιά φορά αυτό. Μου αρέσει εκεί πάνω, Άλκη. Καθαρίζει το μυαλό μου».

Εξανεμίζονται τα φαντάσματα στον καθαρό αέρα; θέλει να τη ρωτήσει, μα ξάφνου τη βλέπει να τρίβει το πιγούνι της και αναγνωρίζει το σημάδι της αμηχανίας της που δεν έχει αλλάξει από τότε που ήταν δέκα χρόνων. Μένει σιωπηλός λοιπόν.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Ίσως σου πέρασε από το μυαλό ότι περιμένω κάτι από τα τρένα που περνούν», του λέει εκείνη.

«Περιμένεις;» τη ρωτάει τότε. Η φωνή του σαν να έσπασε λίγο.

«Το ξέρεις ότι αυτός δε θα έρθει ποτέ, Άλκη. Όπως το ξέρω κι εγώ».

Δεν μπορεί να μείνει σιωπηλός για πολύ. Θέλει να το πει. Πρέπει να το πει. «Το θέμα δεν είναι αν έρθει αυτός, αλλά αν εσύ τον περιμένεις».

«Αχ, δεν έχω ιδέα πια. Δεν έχω ιδέα τι περιμένω».

Ο Άλκης βλέπει στα μάτια της τις ρωγμές του πόνου και δεν το αντέχει. Την αγκαλιάζει, αφήνει το κεφάλι της να γείρει στον ώμο του.

«Ω, δε θέλω να νομίσεις ότι είμαι καμιά ξετσίπωτη. Ξέρω ότι με αγαπάς και έχω αυτό τον φόβο… ω, αναρωτιέμαι μήπως εκμεταλλεύομαι τα αισθήματά σου. Δεν είμαι γυναίκα χαλαρών ηθών κι ας έχω κάνει πράγματα τρομερά, πράγματα που κάνω και μαζί σου. Εσύ όμως… Εσύ είσαι… είσαι η επιβίωσή μου… Στ' αλήθεια, Άλκη, δεν είμαι πόρνη».

«Σσσς», της αποκρίνεται εκείνος. «Μη μιλάς. Δε χρειάζεται να λες τίποτα».

Απομένουν να κάθονται βουβοί στη σπηλιά τους, σαν δυο λεύκες που ξεριζώθηκαν από τον άνεμο και έπεσαν η μία πάνω στην άλλη. Ακούνε τον δίσκο ξανά και ξανά. Ο Άλκης πιάνει μια τούφα από τα μαλλιά της, την τυλίγει γύρω από το δάχτυλό του και μετά την αφήνει να ξεδιπλωθεί σαν σερπαντίνα. Ξανά και ξανά.

Είναι περασμένα μεσάνυχτα όταν παίρνουν τον δρόμο του γυρισμού. Ακολουθούν το μονοπάτι πάνω από το χωριό. Πολύ κοντά στα παλιά περάσματα των λύκων.

Ο Άλκης είναι ψηλός, αδύνατος κι αυτός σαν κλαρί. Η Δωροθέα τον παρατηρεί στα κλεφτά καθώς περπατάει λίγο πιο μπροστά της. Το δεξί του πόδι δεν το σέρνει πια. Όταν ήταν μικρός, τα παιδιά από τα γύρω χωριά τού είχαν κολλήσει το παρατσούκλι *Ο χωλός κουρσάρος*. Χωλός επειδή κούτσαινε πολύ· κουρσά-

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

ρος εξαιτίας του μαυριδερού του δέρματος που τον έκανε να μοιάζει με ήρωα από το *Νησί των Θησαυρών*.

Τώρα μόνο ένα αχνό σούρσιμο του παπουτσιού προδίδει την αναπηρία του. Και μια ανεπαίσθητη κλίση του σώματος, που η Δωροθέα βρήκε αναπάντεχα ελκυστική όταν τον ξαναείδε τον Δεκέμβριο, έπειτα από τόσο καιρό. Η άσκηση με το ποδήλατο τον είχε βοηθήσει πολύ. Στις προσευχές της, όταν ήταν στο Μέτωπο, η Δωροθέα ευχαριστούσε την Παναγία για κείνο το σακάτικο πόδι που τον κράτησε μακριά από τον πόλεμο. Η εικόνα του Άλκη να ποδηλατεί μοναχικά πάνω από τις ακρογιαλιές στάλαζε γαλήνη στην ψυχή της.

«Άλκη», του λέει.

Ήταν λίγο πριν φτάσουν στο ύψος του κτήματος.

«Άλκη, από πού λες να ήρθε αυτός ο άνθρωπος;»

«Ο τραυματίας σου;»

«Ναι».

«Μάλλον από το Ξυλόκαστρο. Η παραλία κάτω από τον Πευκιά έχει γίνει κάτι σαν θέρετρο εδώ και μερικούς μήνες. Πολλοί ξένοι ήρθαν την άνοιξη. Αποκαλούν το μέρος Ανθούπολη εξαιτίας των πολλών λουλουδιών. Έχεις δει τις ωραίες βίλες που χτίστηκαν εκεί;»

«Όχι», του απαντά εκείνη.

«Πρέπει να σε πάω μια μέρα να τις δεις. Λείπεις καιρό, Δωροθέα».

«Τι ξένοι είναι;» τον ρωτάει σκύβοντας να βγάλει ένα αγκάθι από τον αστράγαλό της.

«Άγγλοι, Γάλλοι, Ιταλοί. Ακόμη και Ρώσους έχω δει. Κυρίως είναι ηλικιωμένοι. Παλιοί διπλωμάτες, πλούσιοι έμποροι. Και βεβαίως συνταξιούχοι καθηγητές, ξέρεις από κείνους τους ελληνιστές».

Σωπαίνουν για λίγο. Ο μονόλογος μιας κουκουβάγιας συνοδεύει τον ήχο των βημάτων τους στα ξερόχορτα. «Το μεσημέρι μού είπες ότι είναι περίεργο που ένας άνθρωπος τέτοιας ηλικίας περιπλανιόταν σε αυτές τις πλαγιές», λέει έπειτα η Δωροθέα. «Τι εννοούσες;»

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

«Σχεδόν όλοι οι ξένοι που παραθερίζουν στον Πευκιά είναι περιηγητές. Παίρνουν το μπαστούνι τους και οργώνουν τις ακτές ή ανεβαίνουν πιο ψηλά να απολαύσουν τη θέα. Μια τέτοια περιήγηση θα επιχείρησε κι αυτός και γκρεμοτσακίστηκε στην πλαγιά. Το περίεργο είναι γιατί έφτασε μέχρι τα μέρη μας. Κανείς δεν απομακρύνεται τόσο πολύ, όταν πεζοπορεί στις παρυφές του βουνού».

«Μπορεί να χάθηκε».

«Δεν αποκλείεται», της λέει ο Άλκης. «Όμως είναι λίγο δύσκολο να χαθείς. Περπατάς στην πλαγιά κατά μήκος της ακτογραμμής. Δυτικά ξεμακραίνεις, ανατολικά γυρνάς προς Ξυλόκαστρο».

«Έχεις συναντήσει και Γερμανούς;» τον ρωτάει.

«Η περιοχή ήταν από παλιά αγαπητή στους Άγγλους, οπότε λόγω του πολέμου δεν έρχονταν πολλοί Γερμανοί. Γιατί; Είναι Γερμανός;»

«Μου φαίνεται πως είναι Γερμανός».

«Ε, το κακό τελείωσε. Έχουμε 1919. Ώρα να χαρούν όλοι τη ζωή τους».

Έχουν φτάσει στην άκρη του μονοπατιού που στρίβει προς το σπίτι της, όταν του λέει: «Έχω την αίσθηση ότι ήρθε από μακριά, Άλκη».

«Πόσο μακριά;»

«Από την άλλη άκρη του κόσμου».

«Για ποιον λόγο να ήρθε εδώ από την άλλη άκρη του κόσμου;»

«Δεν ξέρω. Καμιά φορά στα παραμιλητά του αναφέρει περιπλανήσεις στην έρημο. Φταίει το χτύπημα στο κεφάλι, θα μου πεις. Συμφωνώ. Αλλά γιατί δεν τον έχει αναζητήσει κανείς αν όντως είναι από κάπου τριγύρω; Κάποιος θα είχε φανεί. Έχουν περάσει μέρες που…»

«Δωροθέα», τη διακόπτει χαμογελώντας, «το μόνο που είχες να κάνεις είναι να του παράσχεις τις πρώτες βοήθειες. Αν δε βελτιωθεί άμεσα η κατάστασή του, πρέπει να πάει σε νοσοκομείο. Μην κουράζεις το μυαλό σου με περιττές λεπτομέρειες. Δε θα σώσεις εσύ τον κόσμο. Και τώρα», της λέει, σκαρώνοντας κωμικά μια αυστηρή πατρική γκριμάτσα, «γρήγορα για ύπνο».

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Ασάλευτη σαν άγαλμα τον ευχαριστεί για την τρυφερότητά του με ένα βλέμμα ευγνωμοσύνης· ύστερα ανασηκώνεται στις μύτες των ποδιών της και τον φιλάει στο μάγουλο. «Αν πας αυτές τις μέρες στην Πάτρα ή στην Κόρινθο», του λέει, «να μου φέρεις λάβδανο».

«Μάλιστα, κυρία μου».

Λίγο αργότερα, καθώς έχει πλαγιάσει, δεν μπορεί να βγάλει τον Άλκη από τον νου της.

Όταν γύρισε στο χωριό τον χειμώνα, είχε να τον δει δυόμισι χρόνια και τον βρήκε ακόμη πιο όμορφο από παλιά. Εκείνη στα τριάντα ένα της αισθάνεται γριά. Εκείνος στην ίδια ηλικία έχει αποκτήσει δύο βαθιές κάθετες ρυτίδες στα μάγουλα, που του προσδίδουν γοητεία. Έντρομη νιώθει ξαφνικά ένα τσίμπημα στην καρδιά. Κι έπειτα άλλο ένα. Κι όμως, δεν είναι η πρώτη φορά.

Θυμάται ένα πρωινό την άνοιξη, όταν τη βοηθούσε να φτιάξει το ιατρείο, που μια παράξενη ταραχή την κυρίευσε, καθώς πάνω στο τραπέζι με τα ψαλίδια και τις γάζες βρήκε έναν φωτεινό ηλίανθο, το λουλούδι που λάτρευε από μικρή. Και πριν από μερικές μέρες, στην εκκλησία, που τον είδε να στέκεται καμαρωτός φορώντας το κυριακάτικο κοστούμι του, συνειδητοποίησε έκπληκτη πως τα μάτια της ήταν καρφωμένα πάνω του αρκετή ώρα.

Η Δωροθέα φαντάζεται πως είναι σκιρτήματα της στιγμής που οφείλονται μάλλον στη μοναξιά της και προσπαθεί να τα καταπνίξει αμέσως επειδή θεωρεί πως δε σημαίνουν τίποτα.

Μα να, νιώθει ακόμη ένα τσίμπημα τώρα και πασχίζει να το αγνοήσει, να το αποδιώξει, λες και είναι πόνος. Υπενθυμίζει στον εαυτό της πως το πάθος είναι αλλιώς, η θύελλα που σε στροβιλίζει στ' αστέρια είναι αλλιώς.

Φταίνε οι περιπτύξεις μας. Δεν είμαι ερωτευμένη με τον Άλκη. Πώς θα μπορούσα να είμαι; Ξέρω τη διαφορά ανάμεσα στο πάθος και στην αγάπη. Φταίει που το κορμί μου είναι ποτισμένο με τον ιδρώτα του. Αυτό φταίει.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Σηκώνεται, ρίχνει λίγο νερό στα χέρια και στον λαιμό για να ξεπλυθούν τα ίχνη που έχει αφήσει ο εραστής της και πέφτει πάλι στο κρεβάτι, επιτέλους ήρεμη, εξαγνισμένη από τις ουτοπίες.

Έχουν υπάρξει δυο τρεις φευγαλέες στιγμές τον τελευταίο καιρό που έχει τολμήσει να αναρωτηθεί αν θα μπορούσαν σε μιαν άλλη ζωή εκείνη και ο Άλκης να σμίξουν και να πορευτούν μαζί ευτυχισμένοι.

Την απάντηση όμως την ξέρει.

Κάποιος της είχε πει κάποτε: *Καμιά αγάπη δε μένει ζωντανή. Οι έρωτες που κρατούν για πάντα είναι μονάχα στο μυαλό μας.*

Η Δωροθέα έχει πάψει να πιστεύει στις ιστορίες με ωραίο τέλος. Δεν ελπίζει καν στον έρωτα πια. Μόνο στη μοναξιά πιστεύει.

© Στέφανος Δάνδολος, 2016/© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Είναι ο έρωτας μια ψυχή εγκλωβισμένη σε δυο κορμιά;
Και πόσο εύκολο είναι να εξεγερθείς ενάντια στη μοίρα
που έχει ήδη οριστεί για σένα;

Αθήνα, 1886. Η ζωή της Μαργαρίτας βυθίζεται μέσα σε έναν γάμο που μοιάζει με αργό θάνατο. Ώσπου ερωτεύεται παράφορα έναν άντρα που νόμιζε ότι υπήρχε μόνο στα παραμύθια. Και όλος ο κόσμος της γίνεται μια μάχη ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι.

Αυτή είναι η ιστορία μιας γυναίκας που παρασύρθηκε στη δίνη του πάθους, διεκδικώντας ένα διαφορετικό πεπρωμένο από κείνο που της είχαν σχεδιάσει.

Είναι η ιστορία των δύο αντρών που την αγάπησαν. Του ισχυρού συζύγου της, που ήρθε στην Ελλάδα έχοντας καταστρώσει ένα σχέδιο προς όφελος των ξένων δανειστών. Και του μαγικού εραστή της, που ανέλαβε να σχεδιάσει τη σιδηροδρομική γραμμή της Πελοποννήσου, ένα από τα μεγάλα έργα του Τρικούπη.

Είναι επίσης πολλές μικρές ιστορίες που ιχνηλατούν τη γέννηση του γυναικείου κινήματος στην Αθήνα, τις πολιτικές αναταράξεις, τον ρόλο της εύπορης τάξης στο πεπρωμένο της φτωχολογιάς, και τα βήματα μιας Ελλάδας που προσδοκά ένα καλύτερο αύριο.

Και, τέλος, είναι μια ιστορία σαγήνης και μυστηρίου σε ένα παραθαλάσσιο χωριουδάκι, χρόνια αργότερα, λίγο μετά τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν όλα έχουν κριθεί, ή σχεδόν όλα…

Ένα σαρωτικό μυθιστόρημα για τον έρωτα και την ελπίδα.
Μια επική τοιχογραφία για τη μεγαλύτερη επανάσταση
της ψυχής, που δεν είναι άλλη από την επιμονή στα θαύματα.

ISBN: 978-618-01-1793-6
ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 18533
Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ